

DOMOVINA

Izhaja vsak petek.
Naročnina za tekoče leto 12 K, za polovico 6 K.
Posamezne številke 24 vin.

Uredništvo: Mestni trg št. 17, II.
Upravništvo: Sodna ulica št. 6, pritrilje desno.
Inserati po dogovoru.

Vabilo na naročbo „Domovine“.

Izšlo je 5 števil „Domovine“. Vsakdo se je lahko prepričal o smeri in namenu lista. Da je bil list neobhodno potreben in težko zaželen, nam priča nešteto pristranih pisem iz cele jugoslovanske zemlje, ko pozdravljajo „Domovino“ kot junaško bori-teljico za naše narodne zahteve.

Brez denarja je pa list nemogoč, zato tudi trdno pričakujemo, da se vsi odzovete našemu vabilu in se naročite na „Domovino“. Znano je, da se mora vse odločno jugoslovansko časopisje boriti z največjimi težavami za svoj obstoj. Posebno težavno stališče ima „Domovina“, ki je v svojem povelju in začetku. Papir in drugi upravni stroški so v sedanjem času naravnost ogromni. Toda vse bomo premagali, če vsi naši prijatelji store svojo dolžnost in se naroče na „Domovino“. Obljubljamo, da bomo list spopolnjevali, da bo vsem povolji in da bo ustrezal vsem našim potrebam.

Današnji številki prilagamo položnice. Vsakdo naj jo takoj izpolni in odda denar na pošto. Celoletna naročnina je K 12— in polletna K 6—. Na položnice napišite svoj naslov čitljivo in natančno. Kdor takoj ne poravnava naročnine, smo neljubo primorani, da mu list ustavimo. Če se komu pomotoma ni poslala položnica, naj poravnava naročnino po poštni nakaznici. Vojnim poštam nismo poslali položnic in naj poravnajo naročnino po poštnih nakaznicah. Pri ljubljanskih naročnikih se oglasi inkasant, da pobere naročnino.

Podpirajmo z vsemi svojimi močmi boj za jugoslovansko domovino! Podpi-rajmo „Domovino“, kot zvesto glasnico tega boja!

Naročite se na „Domovino“!

Upravništvo „Domovine“
Ljubljana, Sodna ulica št. 6.

Temelji Jugoslovanske demo- kratske stranke.

Pripravljalni odbor za ustanovitev Jugoslovanske demokratske stranke je sredi velikega dela. Tedensko se vrše redne seje glavnega odbora, poleg tega sestanki in posvetovanja odsekov. Pripravljalno delo bo gotovo, da se bo lahko vršil ustanovni shod J. D. S. na Belo nedeljo dne 9. aprila.

Poglavitno delo pripravljalnega odbora je posvečeno podrobnemu načrtu za strankin program in nje organizacijo.

Nove stranke ne ustanovljamo morda za to, da zamenjamo lepši naslov za starega. Hočemo novo življenje. Program J. D. S. naj služi za podlago prerodenja, ki se bo vršilo po tolikih izpremembah svetovne vojne. Popoln mora biti ta program in jasen, da bo vedel vsakdo, kaj hočemo. Morda so ravno iz pomanjkljivosti v tem oziru izvirale do sedaj največje naše napake in iz teh neuspehi.

Znova je vojna pokazala velikansko važnost organizacije. Kam spravi brezglava čreda ljudi domovino, je dokazal 180 milijonski narod Rusov. Uspehe zmagujočih armad pišejo na rovaš višje ljudske izobrazbe ter popolnejše organizacije. Kakor pa odločuje organizacija v vojni, tako zmaguje in nadkri-ljuje le organiziran narod tudi v politiki. Organizacij. red*) J. D. S. ima nalogo ustvariti krepko organizacijo v našem narodu: Jamči naj, da se bodo tako člani J. D. S. kakor vsi njeni organi ravnali v vseh slučajih javnega delovanja po načelih, izraženih v programu. Organizacijski red velja zlasti za notranje delovanje stranke. Omogočati mora vsakemu članu svobodno izražanje želja, zahtev in kritike. Že v ka-li naj zamori vsa nezadovoljstva in nesoglasja, izvirajoča v stranki morda iz nadvlade posameznih voditeljev. Dr. Šusteršič, ki je s svojim absolutizmom spravil mogočno stranko na rob propada, je tozadevno dovolj svarilen vzgled.

Izhodišče dela in organizacije J. D. S. more in mora biti občina. V občini naj se zaradi boljše življenja, v občini pokažimo, kaj moremo, dokažimo, da se znamo sami vladati in da smo zreli za samostojnost. Moč naroda ne leži v zakonodaji, marveč v upravi. Steber uprave je občina. Ako preosnujemo občine po angleškem vzorcu, se bodo mogli politični talenti razvijati v vseh panogah in v tisočeri-h nalogah javne uprave.

V vsaki občini je treba politične organizacije J. D. S. Že zdavnaj so minuli časi volilnih mož, ko je zadostovala ena sama politična organizacija za cel okraj ali celo za celo deželo. Splošna enaka volilna pravica je razvila na tisoče novih sil in vzbudila zanimanje za politična in druga javna vprašanja

*) Na drugem mestu prinašamo odlomek prvega osnutka organizacijskega reda J. D. Stranke. Tiče se krajevne organizacije.

vse-povsod. Poznamo hribovske občine, ki kakor planinski orol čuvajo v višini narod in njega svobodo. Njihovi sosedi v dolini so kakor mrtvi. Drugod je prebujena dolina, višina ne. V vsaki občini, skoraj v vsaki vasi, pa je vsaj nekaj ljudi, ki so po svojem hrepenenju — če že ne po svojem prepričanju, — pristaši jugoslovanske demokratske misli. Vsem tem in vsakomur od teh moramo dati priliko, da postanejo naši člani in da posvete sile skupni stvari. Slej ali prej bi se hridko maščevalo, ako bi se J. D. S. ne prizadevala priti v vsako občino, kaj šele, če bi zanemarjala cele pokrajine.

Slovenci smo majhen narod. Združeni z drugimi Jugoslavlani lahko postanemo veliki. Mogočni in vplivni pa bomo le, če zberemo v krepki, radikalno demokratski organizaciji za delo vse sile in silice. Kakor je v vojni potrebno, da posega v boj poleg pelote artiljerija, da so obema v pomoč telniške in druge najraznovrstnejše čete, ravnotako je potrebno, da se v boju za politično samostojnost in svobodo pritegnejo vse vrste bojnikov. Sodelujejo naj možki in ženske, stari in mladi, udeležujejo naj se obrambe in naskoka vse vrste stanov. Tudi dolžnost takozvanih »boljših ljudi je, da se predramijo, da puste karte in pijačo ter se posvetijo ljudstvu.

Ne gre le za številko, marveč zlasti za kakovost. Sto in več ovac ne bi vzeli za enega ali dva iskra konjiča. Kar nas manjka Slovencev po številu, nadomestiti moramo z večjo vrednostjo posameznikov. In kateri narod ima še toliko prirodnih zakladov, toliko naravnih zmožnosti, kakor ravno naš?

Krajevna politična organizacija je temelj J. D. S. Organizacijski red vidi v njej ognjišče vsega javnega življenja somišljenikov v občini. Njen član je lahko vsak somišljenik in vsaka somišljenica, ki ne pripada politični organizaciji nobene druge stranke in ki hoče vršiti strankine dolžnosti. Organizacijski red ne dela razlike med člani in članicami. Oba spola sta v stranki popolnoma enakopravna. J. D. S. se je s tem načelom prva otrsela zastarelih nazorov, katerih posledica je bila politična brezpravnost ženske.

Dosedaj sta napredni politični stranki na Kranjskem in Štajerskem poznali le somišljenike in pristaše. J. D. S. naj tvorijo izmed somišljenikov le oni, ki se organizirajo kot člani. Za zadnje predpisuje organizacijski red natančno dolžnost in pravice, pri čemer velja načelo popolne enakopravnosti in enakoveljavnosti vseh članov. Poleg običajnih pravic je najbolj demokratsko izpeljana pravica članov J. D. S., da vsakdo sam in brez posredovanja voli izvrševalni odbor. Stranka, ki zahteva v svojem programu splošno, enako in direktno pravico za zakonodajne in avtonomne zastope, je dosledna edinole, če spravi to načelo do veljave najprej v svoji organizaciji. J. D. S. prednjači v tem oziru pri nas vsem drugim strankam.

Važna so navodila, ki jih daje organizacijski red odborom in posameznim činovnikom krajevnega odbora. Nujno potrebno je, da ve vsakdo, katere naloge ima, če prevzame v organizaciji delo. Potrebno je, da ve organizacija, kako važno delo mora ona izvršiti spodaj, da je stavba močna in dobra tudi od zgoraj. Le s takimi navodili, ki silijo pristaše povsod k trajnemu, smotrenemu in sestavnemu delu, je mogoče odpraviti očitke, da se politične stranke zanimajo za ljudstvo edinole pred volitvami.

Danes govorimo le o krajevni politični organizaciji, ker polagamo na njo vso važnost. Posamezni člani J. D. S. in krajevne politične organizacije imajo vso moč v svojih rokah, izvrševalni odbor J. D. S. in drugi strankini organi so izbrani in določeni le, da izvršujejo njihove želje in zahteve. Program in organizacijski red pa sta lahko še tako demokratska in še tako dobra. Vse bo ostalo na papirju, ako ne bo v vrhove poganjalo mlado življenje iz korenine. Somišljeniki jugoslovanske demokratske misli pokažejo svojo silo najbolj, ako sami osnujejo krajevno politično organizacijo. Nikar se zanašati drug na drugega! Najmarljivejši, najživahnejši ljudje v občini naj vzamejo v roko delo pripravljalnega odbora J. D. S. Nabirajo naj priglase članov in članic. Sklicali bodo po ustanovitvi stranke ustanovni sestanek krajevnega organizacije. Kjer čakajo somišljeniki, da jih pride kdo buditi iz spanja, bi po navadi najraje naprej spali. Otroci, ki se razvijajo samostojno, obeta največ. Človek, ki se dviga iz lastne moči, je več vreden, kot človek, ki išče povsod opore.

Pohitimo, da ustvarimo čim prej kar največ krajevnih političnih organizacij! Živimo v času zgodovinskega boja za jugoslovansko državo. Je to boj za življenje in smrt. Živimo na pragu nove zgodovinske dobe, v kateri se bo obdržal in v kateri bo uspel le, kdor bo nanjo pripravljen. Vse slovenske stranke so dolžne, da vsaka po svoji poti in na svoj način deluje za skupne cilje. Jugoslovanska demokratska stranka ne sme držati rok križem.

Rb.

Osnutek organizacijskega reda. J. D. S.

1. Člani Jugoslovanske demokratske stranke (J. D. S.) so tisti somišljeniki in somišljenice, ki so organizirani v krajevnih organizacijah in plačujejo strankin davek. Člani morajo izvrševati vse dolžnosti, ki jim jih nalagajo program, strankin organizacijski red, obvezni sklepi zaupniških shodov, ter ne smejo pripadati politični organizaciji nobene druge stranke.

2. Krajevne organizacije in činovniki. Temelj za organizacijo J. D. S. je krajevna politična organizacija, ki naj se ustanovi v vsaki občini. Kjer razmere zahtevajo, se razteza krajevna politična organizacija lahko tudi na več občin ali vasi. V večjih občinah se z odobrenjem izvrševalnega odbora sme ustanoviti več krajevnih organizacij. Člani krajevnega organizacije izvolijo iz svoje srede predsednika, tajnika, blagajnika in po potrebi še 2 do 4 odbornike kot odbor krajevnega politične organizacije. Nadalje se izvolita dva preglednika računov. Volitev teh činovnikov se vrši redno na letnem glavnem zborovanju.

Krajevna organizacija je ognjišče vsega javnega življenja somišljenikov v občini. Zato naj pazno zasleduje vse politične, gospodarske, socialne in kulturne pojave, ki se tičejo vseh socialnih plasti in stanov dotičnega kraja. Zato je potrebno, da so v krajevnem odboru zastopane vse plasti prebivalstva.

Delokrog krajevnega organizacije:

a) Odborova dolžnost je širjenje načel J. D. S. Vsak član stranke naj pozna temeljne misli strankinega programa in se mora po

njih ravnati v vseh okoliščinah. Odbor želi jugoslovanske misli med narodom, zastopa po demokratskih načelih gospodarske in socialne koristi ljudstva, pospešuje snovanje strokovnih organizacij in uveljavlja v ljudski izobrazbi napredne prosvetne težnje. Zlasti naj odbor tudi sestavno in smotreno širi napredno časopisje ter politični in izobraževalni tisk sploh. Odbor naj določi izmed članov organizacije posebnega tiskovnega poročevalca, ki vodi seznam naročnikov časopisov in sploh vsega tiska, ki prihaja v okoliš krajevnega organizacije.

b) Odbor krajevnega organizacije se udeležuje dela pri vseh volitvah v zakonodajne zbornice (deželni in državni zbor), občinske in okrajne zastope ter v prosvetne, strokovne in gospodarske korporacije. Za občinske volitve sestavi odbor krajevnega organizacije predlog za kandidatno listo, člani krajevnega organizacije pa morajo biti pravočasno sklicani na izredno glavno zborovanje, da kandidatno listo odobrijo oziroma spremenijo. O volitvah v javne in druge važnejše korporacije obvešča krajevni odbor pravočasno izvrševalni odbor J. D. S. Krajevni odbor vodi imenike volilcev za občino, za deželni in državni zbor, za kmetijsko družbo, za trgovsko in obrtno zbornico, za bolniško blagajno in za obrtniške korporacije. Krajevni odbor napravi in hrani pregled o izidu vseh volitev v omenjene korporacije. V dvomljivih slučajih, ali naj se krajevna organizacija udeleže volitev v razne korporacije kot stranka, ali pa je z ozirom na splošni politični položaj potrebno drugačno postopanje napram drugim strankam, se obrača krajevna organizacija za navodila do izvrševalnega odbora J. D. S. V vseh zadevah, v katere posega krajevna organizacija, se mora v polni meri uveljavljati korist naroda in stranke.

c) Ako član krši organizacijski red ali strankin program, sodi o tem krajevni organizacijski odbor. Proti odborovemu sklepu ima prizadefi pravico pritožbe na strankin izvršilni odbor.

d) Ako krajevna organizacija ne skliče v določenem času glavnega zborovanja, ako ne izvoli zaupnikov, odbora, in če ne pobere strankinega davka, je izvrševalni odbor upravičen proglasiti, da je krajevna politična organizacija v tistem kraju prenehala in ustanovi novo.

e) Odborove spje se vršijo vsaj enkrat na mesec, sestanki članov v svrhu vsestranskih informacij za vse organizirano članstvo pa vsaj vsako četrtletje. Letno glavno zborovanje krajevnega organizacije se vrši med 15. decembrom in 15. januarjem. Na tem zborovanju se volijo odbor krajevnega organizacije za novo poslovno leto, krajevni zaupniki za zbor zaupnikov J. D. S. in izvrševalni odbor stranke (primerjaj točko 3 in 7).

Izid volitve odbora in krajevnih zaupnikov je takoj naznaniti strankinemu izvrševalnemu odboru, izid volitve strankinega izvrševalnega odbora s številom veljavno oddanih glasov za posamezne kandidate pa volilni komisiji za volitev izvrševalnega odbora. Na občnem zboru poroča odbor o svojem delovanju za preteklo poslovno leto. Poročila podajajo na občnem zboru tudi zastopniki krajevnega organizacije, ki jih je ta poslala v različne korporacije.

Trije shodi za Jugoslovansko deklaracijo.

Dne 10. marca se vrše trije shodi za Jugoslovansko deklaracijo. — V Kamniku govori ob pol 3. uri pop. dež. poslanec ljublj. župan dr. Ivan Tavčar, v Škofji Loki drž. poslanec Evgen Jarc in deželni odbornik dr. Karel Triller, v Št. Petru na Krasu pa dež. poslanec Adolf Ribnikar.

Kdo nas je vprašal?

Vsaka vlada mora vladati in uradovati samo v soglasju z narodom.

Wilson.

Navadili smo se, da poslušamo besede ameriškega predsednika Wilsona, kot nekako prerokovanje bodočnosti. Vsak, naj je prijatelj ali sovražnik, mora sprejemati njegovo mnenje kot dobro premišljeno, utemeljeno nazore o bodočih državah, o razmerju med narodom in vlado. Vsi čutimo, da pride nekaj novega, da to, kar je bilo, ni bilo pravo, in da ne more nikoli več biti tako, kakor je bilo. Prepričani smo, da govori ameriški predsednik, ne samo v svojem imenu in v imenu Zedinjenih držav, ampak v imenu svobodnega in po svobodi hrepenčega človeštva.

Wilson je političen filozof in se je bavil s temi vprašanji že davno pred vojno. To so bili časi, ko so bile naše priproste ženske skoraj bolj poučene o razmerah v Ameriki, nego o razmerah doma. Kajti mož ali sin, ki je delal v Ameriki, je pisal domov, da se bližajo volitve (namreč v Ameriki) in da bo od njih odvisno, ali bo več ali manj zaslužil. Tako smo se bolj zanimali za ameriške volitve, nego za domače, kajti tu smo vedeli, da ne bo bolje, naj volimo tako ali tako, kajti vedeli smo, da se pri nas ne vlada v soglasju z narodom.

Toda ti časi so minuli in v bodoče bodo narodi sami odločali o svoji usodi in vlade bodo morale vladati samo v soglasju z narodom.

Prihajajo veliki časi, ko se bo odločila naša usoda za vso bodočnost in naši vnuki bi nas preklinjali, ako bi jim ne izbojevali svobode ob času, ko se osvobojajo ves svet. Sedaj ali nikoli! — Kdor se ne osvobodí sedaj, ostane suženj ne veke.

Naši poslanci so podali svojo in našo deklaracijo: izrazili smo svojo voljo, povedali smo svetu, kaj hočemo, tisoči slovenskih rok so podpisali to našo narodno voljo. Povedali smo, da smo eno z našimi brati, da hočemo svobodo, da hočemo svojo jugoslovansko državo, kjer se bo vladalo v soglasju z narodom. Naš glas je bil tako mogočen, da je šel preko vseh mej, slišali so ga prijatelji in sovražniki in vsi vedo danes, da stojimo na svojem programu trdno kot Triglav sredi naših gor.

Še nikoli v zgodovini nas ni nihče vprašal, ali se vlada v soglasju znami. Bili so stari časi, ko so nam vladali vojvodi in župani. To nam priča naše Gosposvetsko polje. Tam stoji vojvodski prestol in na tem je moral deželni knez obljubiti v roke naroda, da bo vladal po resnici in pravici. In mi smo mislili, da takrat še ni bilo kulture! Takrat se je vladalo po geslu, ki ga zdaj oznanja Wilson, kot nekaj novega. To geslo, »soglasje naroda«, je torej povratek k staremu naravnemu pravu, ko smo živeli svobodno.

Tisto leto pred svetovno vojno, menda marca meseca leta 1914., je minulo 500 let, odkar se je zadnjič zgodilo, da je deželni knez obljubil narodu na gosposvetskem polju, da bo vladal po resnici in pravici, t. j. v soglasju z narodom.

Od takrat nas ni vprašal nihče ničesar več!

Naša domovina je naravno razdeljena v posamezne doline. Naše gore, ki so naša krasota in naš ponos, so obenem največja nevarnost, da nas razdele. Samo »vera, ki gore predstavlja«, in ljubezen, ki je silnejša od gor, jih more premagati. Toda v prejšnjih časih ni bilo niti take vere, niti ljubezni, zato so nas razdelili v posamezne dele in vsak del posebej brez vprašanja in brez odpora — podjarmili.

Na gorah so ti tuji plemiči postavili svoje gradove — kmet jim je bil podložnik — in tuji gospod je odločal o naši usodi.

Nihče nas ni več vprašal po naših pravicah — na vojvodskem prestolu na Gosposvetskem polju je rastle trava.

Imam pred seboj zemljevid Avstrije leta 1526., in tam se jasno vidi, kako je pripadal kos za kosom pod tuje gospodarje.

- Tako n. pr. je pripadel:
- Leta 1192. gornji del Štajerske;
- leta 1246. del Kranjske;
- leta 1335. Koroška;
- leta 1374. cela Kranjska;
- leta 1456. Celje in posest celjskih grofov;
- leta 1500. Goriška in del Istre;
- leta 1699. Hrvatska in Slavonija;
- leta 1797. del Istre in Dalmacija i. t. d.

Vsak teh delov je prišel posebej in polagoma v last posameznih gospodarjev. Naš narod in naša zemlja je bila kakor blago na prodaj, ki gre iz rok v roke raznim gospodarjem. Nihče nas ni vprašal.

»Kako rod za rodom gine, to povest je domovine,« pravi naš Simon Jenko. Posamezni kosi naše domovine so imeli različne gospodarje — edino, kar je bilo v njih usodi skupnega, je bilo robstvo. Kadar je trpljenje doseglo svoj vrhunec, so se ti robovi dvignili na boj za »staro pravdo« in so bili zopet premagani in razbiti. Tako je bilo do 19. veka.

Ko je pred sto leti Napoleon prenavljal zastarelo Evropo, je šla njegova pot tudi skozi naše dežele. On je spoznal veliki pomen naših pokrajin in si je iz njih ustvaril svoje kraljestvo »Ilirija«.

Seveda nas ni vprašal. Pa tudi, ko so čez štiri leta Francozi odhajali, nas ni nihče vprašal, kaj hočemo. Edini spomin, ki je ostal za Francozi — so bile lepe ceste in drevoredi in — ime, ki ga je sprejel avstrijski cesar, ki je bil posledje tudi »kralj ilirski«.

Leta 1848. so vlade prvič spoznale, da država ni kaka privatna last, ampak da so narodi ona sila, ki tvori državo. Zato so pozvali poslance v državni zbor. Tam se je glasil prvi stavek: Vsa oblast prihaja iz ljudstva. Takrat so nas vprašali, kaj hočemo. Češki politik Palacki je povedal, da hočemo državo, v kateri bodo narodi svobodno živeli. Na Dunaju so to obljubili! Palacki je pozneje obžaloval svojo zmoto, kajti videl je, da Nemci in Madžari — ki so leta 1848. največ govorili o svobodi — ne drže svoje besede. Nastali so brezkončni boji za naš obstoj, in tako je prišla grozna svetovna vojna, ki je nastala prav zato, ker so veliki narodi hoteli uničevati male narode.

Vedeti moramo, da je pravica na naši strani, kajti vsak ima pravico živeti in nobena vlada nima pravice vladati proti nam.

Zato smo združili vse svoje sile, da nas bodo bolj videli in slišali, kajti nobena vlada nam ne sme več vladati brez našega soglasja. Zato zahtevamo zdaj svojo jugoslovansko državo, kjer si bo narod izvolil vlado, ki bo vladala v korist in prosperiteto naroda — ne pa v njega propad in pogin. K temu imamo božjo in človeško pravico, ki je nam nihče ne more odrekati. Kar je Wilson povedal — to smo mi že davno zahtevali. Zato bomo stali do zadnjega na tem, da to tudi dosežemo.

Do zdaj smo se vedli kakor pohlevni colnar, ki se pri vratih ni upal proti nebu pogledati. Pred velikim oltarjem pa se šopirijo in bahačijo naši narodni nasprotniki. O biblijskem colnarju beremo, da je šel opravičen iz templja, farizej pa — ne. Tako mora postati tudi pri nas. Mi smo nosili preponižno svoj klobuček pod pazduho, klanjali smo se tujcu, ki se je od naših žuljev redil, medtem ko je moral domači sin po teh deželah iskati pičlega živeža ali pa se je uvrstil med nemškutarje in je z njimi v en rog trobil. Znana vam je basen o medvedu, ki se je med ljudmi v sužnosti plesati naučil. Ko je ušel iz sužnosti, je hotel te umetnosti naučiti tudi druge medvede. Medvedu pa so mu odgovorili: »Beži! Svoje umetnosti si se naučil v sužnosti, — ne maramo je!« Ali bomo mi zaostali za — svobodnimi medvedi?

Dr. Valentin Zarnik (1868. v Žaleu).

Pozakonitev predzakonskih otrok.

Med vojsko se je že mnogo ljudi poročilo, kateri so imeli staro razmerje in nezakonske otroke. Da preskrbe ženi in otrokom pravice in boljšo eksistenčno možnost, se vojaki poroče, predno odrinejo v vojsko. Obenem poprosijo ponavadi tudi za pozakonitev svojih otrok. Tudi ta pozakonitev se skoro vedno gladko izvrši. Toda žalibog so ljudje tako neprevidni, da ne povedo, kam naj se jim obvestilo o pozakonitvi pošlje. Pri župnihih uradih, kjer navadno sestavijo na zapisnik pozakonitveno prošnjo, vpišejo, ker je formular tak, le možovo (očetovo) bivališče in dostikrat župnik ali kaplan zapiše kar »bojno polje«! Potem naj pa oblast stranko najde, ko čez več tednov dojde pozakonitveni dekret v obvestitev stranke. Treba bi bilo tukaj že previdnosti od strani župnihih uradov. Pa tudi stranke si dostikrat niso na jasnem in mislijo, da je že vse končano, če so svojo prošnjo pri župniku podale na zapisnik. Ne vedo, da gre ta prošnja potem (izvzemši čisto jasne slučaje, ki so pa le izjema) na politično oblast (magistrat, glavarstvo), ki mora o zadevi vprašati nadvarstveno sodnijo in spise potem vladi predložiti. Vlada potem odredi pozakonitev in naprosi knezoškofijski ordinarijat, da ukaže vpis pozakonitve v krstne bukve tistega otroka ali tistih otrok. Šele ko je zadeva tako daleč, dobi magistrat ali glavarstvo naročilo, naj stranko obvesti, da so otroci pozakonjeni. Zgodí se tudi, da stranka pač tedaj, ko prosí, pove svoj naslov; a medtem se kam odseli in se ne briga več za to, da bi se jo dalo kasneje najti. Tako ima ljubljani magistrat zdaj v rokah tak pozakonitven odlok za rodbino, ki je sicer natanko povedala, da stanuje tam in tam v Mostah, a danes je ni več tam in tudi moščansko županstvo niti v dotični hiši ni moglo o teh ljudeh sploh ničesar izvedeti. Otrok je pozakonjen, je že v šolski starosti, a ne on, en starši ne vedo nič o tem, da se ima otrok odslej za vse življenje pisati po očetu in ima po njem vse pravice zakonskega otroka. Včasih pa izvedba pozakonitve obtiči in se zavlačuje že pri prvi inštanci, ker v župnijskem zapisniku ni nikdar navedeno, katera okrajna sodnija ima nadvarstvo. Pokliče se — n. pr. v Ljubljani — očeta, oziroma mater na magistrat. A ta ne pride, ker je vsa rodbina takoj po »vojni« poroki šla bogvekam, najbrže domov kam na Štajersko ali v Primorje. oče pa v vojsko. Pogleda se torej, kje je bil otrok rojen in krščen. Recimo, da je bil rojen prav v Ljubljani, v deželni bolnišnici. Pošlje se torej akt ljubljanski okrajni sodniji. Če je sreča mila, je res ta sodnija otrokova nadvarstvena oblast. Dostikrat pa pride odgovor, da pri ljubljanski sodniji tega otroka kot varovanca nimajo vpisanega. Torej se dožene, odkod je mati doma (če se more! To so dostikrat ljudje, ki so le zdaj mimogrede bivali malo dni v Ljubljani, ko je moral mož tukaj v vojske). Piše se dotični sodniji; a tudi od tam odgovore dostikrat, da ne vedo nič o tem otroku. In tako roma zadeva od sodnije do sodnije po Kranjskem, Koroškem, v Trstu... Koliko nepotrebnege dela! In vse to, ker so ljudje izpočetka tako malomarni, da ne odpro ust in ne povedo župniku vsega, kar bi bilo treba. Seveda bi bilo dobro, če bi župni uradi vselej že sami stranke natanko vprašali za njih poznejši stalni naslov in za nadvarstveno sodnijo. Izvežbani gospodje to tudi store. A slučajno je kje nov, mlad kaplan, ki tega ne ve, da je potrebno, in oblast zopet dobi v roko prošnjo, katero je le težko spraviti v tek. Vse to naj si zapomnijo ljudje, ki so v podobnem položaju in naj bodo pri svojih navedbah natančni!

*Če hočeš, tudi moreš!
Največja moč na svetu, to je volja!
A. Aškerc (Primož Trubar).*

Za našo deklaracijo.

Kako strašijo proti deklaraciji. Najbolj se boje Nemci podpisov jugoslovanske majniške deklaracije. Proti njej delajo z heričem in hudičem. V L. o. č. h, občini Bekštanj pri Beljaku na Koroškem, je podpisalo deklaracijo 275 deklet in žen. V tej izjavi je rečeno med drugim: »Zelimo ne le miru med državami, ampak tudi sprave med narodi, da preneha neznosni narodni boj in prepir in da pridejo vsi — tudi naš narod, do svojih pravic, svobode in samoodločevanja. Prelita kri naših vojakov in vse vojno trpljenje na fronti in v zaledju ne sme biti zastoj.« — Kdo si ne želi miru! Ves svet zdihuje po miru. A koroški Slovenci si želimo ne le miru orožja, ampak tudi miru doma, da poneha strastni narodni boj in prepir. Spoznali smo pa, da tega boja ne bo konec, dokler se ne potegnejo nove meje, da bo živel vsak narod zase, Nemci zase, Čehi zase in tudi mi Jugoslovani zase. Vsak naj ima, kar mu gre, a druge naj pusti pri miru. Dovolj je teklo tudi naše krvi, dovolj smo trpeli tudi mi, da imamo pravico zahtevati ne le zunanji, ampak tudi notranji mir, popolno enakopravnost in svobodo samoodločevanja. Mi hočemo pravico in svobodo; z nami je Bog. — Zene in dekleta iz L. o. č. h so bile takoj za to izjavo. Tako so se pridružile neštetim tisočem onih žen in deklet, ki so se že izjavile za majniško deklaracijo Jugoslovanskega kluba. Dekleta so same vzele vso stvar v roke in v par dneh je bilo vse končano. A zdaj se je začelo hujskanje. Začeli so begati ljudi in jih strašiti. Očitali so ženskam, da so se podpisale za Srbijo, za kralja Petra, da bodo morale vse, ki so se podpisale, iti na Srbsko. S Srbkinjami so jih zmerjali in še celo to so jim vedeli povedati, da bo vsaka, ko pride na srbsko, morala plačati 20 goldinarjev. Zopet druge so strašili, da bo zdaj še dalje trajala vojska, da bodo kaznovane, da bodo morale plačevati, da bodo izgubile podpore, celo da bodo ob vse pohištvo (premoženje). Same laži in obrekovanja, pa preneumna, da bi jim naši razumni ljudje nasledli. Seveda so se nepoučene dale begati s takimi neumnostmi. Druge so se nerodnemu obrekovanju le smejale in se neustrašeno postavile v bran. Tudi nabiralke podpisov so odločno nastopile proti tem lažem. Na žandarmeriji so se pritožile zoper to hujskanje. Povedale so, da je nedovoljeno in protipostavno, pa ne podpisovanje izjave, ampak to hujskanje, te krive obdolžitve najhujšega zločina, veleizdaje. Na grda, neumna obrekovanja so odgovorile, da po postavi zaslužijo kazen ne podpisovalke izjave, ampak tisti, ki širijo te lažnjive govornice. Tako se ozračje tudi na Koroškem hitro čisti. Sedaj živimo v drugem času kakor ob začetku vojske, ko se je moglo z lažjo in obrekovanjem spraviti najpoštenjšega človeka v zapor in na vislice. Pravica zmaguje in bo zmagala.

Politične vesti.

— Koroško dekle nam piše: Povsodi že podpisujejo žene in dekleta deklaracijo, le na Koroškem smo še bolj zadaj. Toda pot do Jugoslavije se že pripravlja. Težko že čakamo dneva, da nam prisije zlatá svoboda. Zato se moramo tudi me koroške ženske pripravljati. Naši fantje in možje so večinoma pri vojakihi; na njih mesto naj nastopijo slovenske žene in dekleta ter nadomestujejo njih narodno delo. Dekleta! žene! Razširjajmo slovensko časopisje! Posebno zanimivo za deklaracijo piše »Domovina«. Poskusimo jo razširiti tudi na Koroškem! Kakor naš koroški list »Mir«, tako razširjajmo tudi list »Domovina«. Saj si Korošci najbolj želimo Jugoslavije. Dovolj smo trpeli preganjanja zadnji čas od naših nemškutarjev in bili smo zaničevani. Toda, če je bilo treba kaj oddati, tedaj smo bili dobri. Zakaj moramo visoke davke plačevati, živino, žito in drugo oddajati vojaški oblasti, poleg tega pa nemški sužnji biti? To ne gre več! Tudi mi hočemo svoj materni jezik go-

jihi, pa ne, da bi morale le nemško govoriti, ako hočemo na poštah, kolodvorih in drugih uradih kaj doseči. Zato čvrsto na delo! Biti slovenske krvi bodi Slovencem ponos! Mi vstajamo in njih je strah. Zakaj tako hrumi? Ker se nas bojijo. Upajmo na boljšo bodočnost, katero pa moramo z narodno odločnostjo in z delom med slovenskim koroškim ljudstvom doseči.

= Vprašanje. Naj nam blagovolijo gospodje okrog »Resnice«, pojasniti zagonetno vprašanje: 1. Ali je res, da je bila neka tiskarska koncesija v Ljubljani kupljena z vladnim denarjem za čisto gotove namene, ki so slovenskemu narodu zelo oddaljeni? — 2. Ali je res, da se »Resnica« piše in izdaja na stroške tajnega denarja, ki stoji v državnem proračunu pod napisom »za kritje raznoterih potreb« in to toliko časa, dokler ostane »Resnica« boriteljica proti naši Jugoslaviji.

3. Ali je res, da so gospodje okrog »Resnice« iskali kompanjone svoje vrste in svojih protinacionalnih idej tudi po naših severnih obmejnih krajih na Koroškem in Štajerskem. — Nam je znano, da pohaja načrt, kako pobijati jugoslovansko misel, z Dunaja in da je zasnovan na široki podlagi. Razteza se na Bosno, Hrvatsko, Dalmacijo in slovenske dežele. Za načrt so pridobile visoke osebe. Glavno sredstvo v tem boju je časopisje. Za delavce na tem polju je na razpolago velik tajni kapital. Pri tem so udeležene tudi nemške banke. — Računamo na razsodnost naših ljudi!

= Zopet denuncirani. Malo znan list, ki je najmanj poklican igrati vlogo predstavitelja javne posebnosti pa narodne morale, približuje vest o ovaduštvi zadnjih dni v gorenjskem mestu. Omenjeni list in svoje dopisnike prosimo, da pridejo z javnimi dejstvi in imeni na dan. Zastopamo vedno načelo, pomagajte očistiti in ozdraviti moralo v našem javnem življenju. — Ovaduha smo pripravljene, pa naj bo te ali one politične pripadnosti, kakršnekoli veroizpovedi, javno pribiti na sramotilni oder. — Najbolj sramotno pa je vedno preiščeno, organizirano ovaduštvo, kakor je bilo to organizirano spočetka vojne od oseb, ki so se štele med odlične osebe v našem javnem življenju.

= Kaj je z narodnim svetom? Od raznih strani prihajajo vprašanja, kaj je z narodnim svetom. Po našem mnenju ima sedaj besedo »Jugoslovanski klub«. Treba je le, da se potrudijo predsednik »Jugoslovanskega kluba« v Ljubljano in povabi za začetek vsaj nekaj ljudi raznih strank k skupnemu sestanku, pa bo šlo. Začeti je pač enkrat treba.

= Jubilej slovenskih tabrov. Letos poleti preteče petdeset let, odkar so se začeli zbirati naši očetje na veličastne shode pod milim nebom. Na teh zborovanjih se je zbiralo na tisoče in tisoče Slovencev in Slovenk, da zahtevajo od vlade Zedinjeno Slovenijo in enakopravnost v šoli in uradih. Okoli 200.000 Slovencev je izrazilo na teh zborovanjih jasno in odločno voljo, da hoče slovenski narod živeti in sicer živeti tako, kot živijo drugi narodi, enakopravno in svobodno življenje. Najboljši govorniki so nastopali in budili ljudstvo k narodni zavednosti in delu za narod. Čudno naključje. Petdeset let pozneje veje enaka svežost in enako navdušenje v našem narodu, le s to razliko, da sedaj ne zahtevamo le Zedinjene Slovenije, marveč svojo lastno državo za ujedinjeni narod Slovencev, Hrvatov in Srbov. Najprimernejša proslava petdesetletnice naših taborov bi bili — novi tabori. Ko nastopi gorkejša vreme, naj bi se zopet sklicevala kot pred 50. leti velikanska ljudska zborovanja pod milim nebom. Kot pred petdesetimi leti naj bi na njih nastopali naši najboljši govorniki, govorili enotnemu narodu o njegovih potrebah in zahtevali in razlagali pomen in važnost lastne države, ki jo zahtevamo. Kot pred petdesetimi leti bo prihajal narod na tabore ovenčan s trobojnicami in se vračal navdušen in vzpodbujen za narodne ideale. In tudi sedaj bodo padale nemčurske trdnjave kot so pred petdesetimi leti se začeli podirati stebri nemštva na Kranjskem.

= Kdo je za vojno in proti Slovanom. Velikonemški veleindustrijalci, ki so svoje milijone nečuvveno pomnožili med vojno, a žele še nesramneje obogateti, so začeli zdaj kupovati avstrijske nemške liste. Ti listi naj bi pisali v duhu velikonemških aneksionistov za »zmagovit mir«, ki naj ga diktira vsemu svetu Nemčija. V družbi teh kupljenih listov so

»Fremdenblatt«, »Wiener Zeitung«, »Extra-blatt« in »Allgemeine Zeitung«; zdaj pa so ti železni ali sladkorni baroni kupili še praško »Bohemio« in kupijo baje celo »Prager Tagblatt«. Za temi pridejo še razni manjši nemški listi. Ti vojni dobičkarji in hujskači za podaljšanje vojne do končne nemške zmage so začeli zdaj izrivati iz nemških uredništev poštene časnikarje, katere nadomeščajo s svojimi kreaturami. Dunajska »Arbeiter Zeitung« je prinesla o teh kupčijah že več člankov, ki vzbujajo strmenje nad »svobodo in čistostjo« nem. javnega mnenja. Ljudje čitajo te liste in jim verjamejo, dasi so kupljena glasila milijonarskih dobičkarjev, ki mislijo in delajo le za svoj dobiček, za želje narodov pa se ne brigajo. Zato vrzite iz vsake poštene hiše take od krvi in gorja ljudstva se bogateče časopise in berite resne slovenske liste!

= Nadškofu dr. Stadlerju, dr. Šušteršiču in tovarišem, ki so najprej podpisali majniško deklaracijo, zdaj kot vladinovci rujejo proti njej, gre le najgloblje zaničevanje. Neznačajnim izdajalcem se sploh ne odgovarja. Sarajevski »Dnevnik« dr. Stadlerja, »Hrvatska« dr. Horvata v Zagrebu in »Resnica« dr. Šušteršiča pišejo isto, kakor bi imeli ti listi le enega urednika. Svoje gnusnosti zajedajo pač iz istih virov ter so zato plačevani iz istega zaklada. Nedavno je Stadlerjev »Hrvat. Dnevnik« pisal, da so za jugoslovansko zedinjenje le »nedovršeni značaji«, »nevgojena mladina«, »brezverski in breznarodni starejši zaslepljenci« ter »končno ljudje, ki se silijo v javnost, a jih vodi le osebna mržnja«. Zagrebški dnevnik »Hrvat. država« odgovarja na to: »Ako bi mi prodajali pšenico lačni Dalmaciji po 8 kron kilo (kakor jo je prodajal nadškof dr. Stadler), potem bi bili dovršeni značaji in dobro vzgojeni. Ko bi mi Slovence in Istro prepuščali Nemcem (kakor dr. Stadler), potem bi bili tudi mi versko in narodno vrlji poštenjaki«. »Domovina« pa dostavlja: Če bi bili mi ovaduhi, policijski špijoni, vladni slugi, izdajalci naroda v najvažnejši dobi zgodovine, če bi bili mi obrekovalci lastnih bratov, potem bi bili pač tudi mi navdušeni za dr. Šušteršiča in njegovo »Resnico«, a narod bi nas zaničeval in proklinjal. Zato rajši ostanemo taki, kakršni smo, a narod je z nami z dušo in telesom.

= Hrvatski, srbski in hrvatsko-srbski — to so po mnenju pravosodnega ministrstva trije različni jeziki. To ministrstvo namreč objavlja vsako leto izkaz zapriseženih sodnih tolmačev. Izkaz je razdeljen po okoliših višjih dež. sodišč in po jezikih. Po tem izkazu imajo n. pr. v praškem okolišju 8 tolmačev za hrvatski jezik, samo eden izmed teh zna tudi »srbski«, zato pa imajo za srbsko-hrvatski jezik štiri druge tolmače, ki ne znajo niti »hrvatski« niti »srbski«! Mi, ki vemo, da je jezik, ki se imenuje hrvatski, srbski ali hrvatsko-srbski samo en jezik, se moramo nad toliko nevednostjo — ali zlobo? — glasno smejati. Pri tem pa nas obhaja jeza v zavesti, da nas v Avstriji tako malo poznajo.

= Prehrana je odpovedala v Avstriji in na Ogrskem; zato sta odstopila oba ministra za javno prehrano. Minister grof Hadik je padel in dobil že naslednika v princu Ludoviku Windischgrätzju. Za grofom je prišel princ, ki se izdaja vzlic nemškemu imenu za Madžara. Novi ogrski minister hoče predvsem preganjati one, ki v velikih množinah skrivajo živila ter potem navijajo cene. Na Ogrskem je živil dovolj, le poskrita so. V Avstriji živil ni, na dovoz živil iz Rumunije in Ukrajine pa je malo ali nič upanja. Zato generalni major Höfer vzlic svoji vojaški energiji ni mogel dalje, zlasti ker so razni vplivni faktorji vse njegove naredbe prekrizali ali prevrnili. Živila so se morala zbirati in kupiti na Dunaju ter iznova razvažati po deželah. Zato se je silno mnogo živil pokvarilo, pokradlo in v napačne kraje zvozilo, večkrat pa živil zaradi slabih zvez sploh ni bilo mogoče odpravljati. Höfer se je zaman resno trudil in je večkrat odkrito govoril o splošnem pomanjkanju. Zdaj je obupal in zbolel. Naslednika pa še ne morejo dobiti. Državi ni treba novega ministra, pač pa novega, praktičnega in pravičnega sistema. Novinec kot Höferjev naslednik brez izkušenj bo še manje opravil, čeprav pride makar visok general ali vojvoda.

Minuli teden.

Ruski boljševiki so se izkazali politične mojstre-skaze. Najprej so ponudili premirje ter začeli svojo propalo in skaženo armado takoj razpuščati. Boljševiki so upali, da bodo tudi Nemci poslali nemške zборе na druge fronte, da bo končno rusko-nemška meja skoraj brez posadk. Nato so boljševiki začeli mirovna pogajanja v Brestu Litovskem. Zavlačevali so sklepe na vse načine, ker so upali, da nastanejo med tem na Nemškem in v Avstro-Ogrski ogromni in hudi štrajki, ki vlade vržejo. Potem bi se sklepal mir na drugi podlagi in z drugimi državniki. Boljševiki so proglasili načelo, naj se sklene mir brez prisvojitve pokrajin in naj se dovoli samoodločba narodov. Nemci so jim navidezno pritrjevali, a le za ruske kraje in za ruske narodnosti, ne pa za nemške in avstro-ogrške. A takoj na to so se oglasili Ukrajinci za svojo državo, ki obsega polovico evropske Rusije. Boljševiki so se tega ustrašili ter so začeli ugovarjati. Toda načelo samoodločbe je bilo že proglašeno, Nemčija in Avstrija sta Ukrajince podpirali, boljševiki pa so ostali na cedilu. Nato so mirovna pogajanja pretrgali. Upali so, da vendar nastane delavska revolucija tudi v centralnih državah ter jih reši iz stiske. Toda socialna demokracija v Nemčiji in Avstriji boljševikom ni prišla na pomoč. Nasprotno, nemška in naša socialna demokracija delata čisto vladno politiko. Tako je zmagal nemški imperijalizem nad demokratizmom, načelo brez anksij je padlo pod klop, nemška miroljubnost pa se je prevrgla v bojevitost. Od 19. t. m. dalje korakajo Nemci neprestano v Rusijo. Ruske meje in zaledje so brez ruske vojske, zato zdaj nemška vojska izlahka brez odpora prodira dalje in dalje. Zdaj dobe Nemci živil na kupe, topov, strojnih pušk in drugega materiala cele grmade, vagonov in skladišč pa neštivilo. Nemci se igraje pollačajo ogromnega plena ter zasedajo velikanske ruske pokrajine brez krvi in boja. To je sad boljševiške politike. Livonska, Estonska in Kuronska so že zasedene po Nemcih, ki seveda poskrbe, da se ljudstvo na temelju samoodločbe izjavi za nemško nadvlado. V resnici hoče Nemčija te dežele anektirati, tako, da je tudi načelo »mir brez anksij« postalo le — fraza. Zdaj ponuja Rusija Nemčiji tudi formalen mir in je naprosila našega zunanjega ministra za posredovanje. Toda Nemčiji se ne mudi več, ker poprej mora nemška vlada zasedeti dovolj ruskega ozemlja ter napleniti dovolj — živil. Medtem se začne mirovna pogajanja z Romunijo: zastopniki prizadetih držav so že v Bukarešti. Govori se, da bo morala Romunija odstopiti Bolgariji Dobrudžo, za to pa dobi del Besarabije. Kako se »popravijo« ogrske meje in kaj dobi Nemčija, še ni znano. Gotovo je, da se tudi načelo »brez vojne odškodnine« ne bo držalo. Naše čete se vojnih operacij proti Rusiji ne udeležujejo, toda mogoče je, da bodo morale poseči v notranje državljanske boje v Ukrajini. Ukrajinska vlada je zbežala iz Kijeva v Žitomir ter je v resnici že brez moči. Boljševiki zmagujejo po Ukrajini in po Finskem, doma pa izgubljajo tla pod nogami. — V avstrijskem parlamentu vre dalje. Poljaki napovedujejo vladi boj do skrajnosti, Ukrajinci so seveda zelo napeti proti Poljakom, vsi Slovani pa delajo za spravo in slogo. Poskuša se osnovati slovanska zveza. Nemci pa snujejo nemško zvezo. Vlada obeta dalekosežne ustavne reforme, a že danes izjavljajo Slovani, da zahtevajo predvsem samoodločbo narodov, konec centralizma in odpravo dualizma. Med Hrvatsko in Ogrsko je nastal spor zaradi finančne pogodbe. Ogrski hočejo navaliti čim več bremen na Hrvate, vse koristi pa obdržati zase. Zdi se, da je odločitev za koalicio pred durmi. Ves hrvatski narod je za prelom z dosedanjo politiko ter za jugoslovansko ujedinjenje.

Najvišji zakon.

»Salus rei publicae suprema lex.«
Blagor domovine bodi najvišji zakon!
Rimsko geslo.

»Narodna dolžnost je prva dolžnost, njej se klanjajo vse druge,« smo rekli.

Toda iz tega sledi vprašanje: »Kaj pa je narodna dolžnost?«

In tu nam zopet odgovarja geslo starih Rimljanov: »Blagor domovine je najvišji zakon.«

Kaj pa je blagor domovine? — Blagor domovine je njena najvišja sreča, t. j. svoboda.

Torej svoboda domovine je najvišji zakon. Boj za to svobodo je naša prva dolžnost, njej se klanjajo vse druge.

Imeli smo majhno domovino. Prevozili smo jo v enem dnevu in pregledali smo jo skoraj lahko z vrha svoje najvišje gore.

Toda kakor je bila majhna, bila je krasna in bila je vredna naše ljubezni. In če je bila majhna na zunaj, je bila tem manjša v naših srcih, ker je nismo objemali z vso svojo ljubeznijo. Ne pride na to, kako velika je domovina — pride na to, kako velika je naša ljubezen do nje.

Eno smo vedeli vsi, da je domovina nesrečna. Bila je nesrečna, ker ni bila svobodna. Čutili smo to v vsem svojem življenju. Ker ni bila domovina svobodna, nismo bili svobodni niti mi in bili smo nesrečni, kakor je bila nesrečna zemlja, ki nas je rodila. Vedeli smo, da je bogata, a nje sinovi so morali iti v svet — in po njenih bogatih pokrajinah so se pasli tujci. To je bila bolešt, ki nas je bolela stoletja. Bili smo, kakor otroci, ki jih je rodila sužnja: ne more zato, da je sužnja — in otrok, ki ga rodi, je zopet suženj. In tisti, ki je vladal nad materjo, je vladal nad otrokom. Ali naj sovraži sin svojo mater zato, ker ga je rodila? Ali ni bila ljubezen in bolešt, ki ju je družila? Ali ni torej njegova dolžnost, da osvobodi sebe in svojo mater? Tu je oni najvišji zakon, ki ga narekuje najviš. čustvo ljubezni: dolžnost do domovine, t. j. narodna dolžnost. Sin, ki jo bo osvobodil suženjstva, bo osvobodil za vselej njo in svoj rod.

Toda ko smo pogledali okoli sebe, smo videli, da nismo sami. Milijoni so trpeli. In ko smo pogledali bližje, smo videli, da je naša domovina večja, mnogo večja, bogatejša, silnejša. Saj je nismo niti poznali! Mislili smo, da sega komaj do prvih gor, pa je segala tja do morja in daleč v one daljave, kjer vzhaja solnce. In tedaj smo spoznali:

»Čim večja domovina, tem večje dolžnosti.«

Še več smo spoznali: »Čim večje dolžnosti, tem večje so naše sile.«

Zato smo danes silnejši, nego kdaj prej. Kaj je bil naš narod, dokler se je delil na Kranjce, Štajerce, Korošce, Primorce? In kaj je bil potem, če smo rekli, da smo — Slovenci?

Vedno smo imeli zavest slabosti, majhnosti, nezmožnosti. A kaj smo postali, ko smo se spoznali in smo se imenovali s svojim pravim imenom? Postali smo silni, odločni, veliki.

Svet nas je za zagledal in mi smo zagledali svet. V svoji domovini smo ga videli in smo se zavedli, kaj je nam storiti.

Zavedli smo se svoje najvišje dolžnosti, najvišjega zakona, ki ga nam nalaga blagor domovine. In ne čutimo, da bi bilo to kaj težkega. Čutimo srečo, ki jo da izpolnjevanje dolžnosti, ono srečo, ki jo ima bojevnik, ko se bori za sveto stvar — ono srečo, ki jo ima popotnik, ko vidi, da hodi po pravi cesti do cilja.

To, kar so milijoni našega naroda spoznali za pravo, ni prazna beseda, to je večna resnica; le naravni zakon, ki ga nosimo podedovanega od pradedov v sebi, more na mah osvojiti milijone ljudi. Zdaj vemo dobro, kaj je ta naravni najvišji zakon: blagor domovine, svoboda naša, svoboda Jugoslavije!

Čim višji ideal, tem večje sile in tem več dolžnosti. Tega se je treba zavedati in vsak dan se moramo vprašati, ali smo izpolnili dolžnosti, ki jih nam nalaga naš najvišji zakon! Naše srce nam bo odgovorilo — kajti srce edino je sodnik, ki hvali dobro in graja slabo.

Iz zgodovine papirnega denarja.

I. (Pred letom 1811.)

Prvi načrti za uvedbo in izdajo papirnatih vrednot za plačevanje segajo v Avstriji nazaj v začetek 18. stoletja. Izdajati pa so začeli papirnat denar šele v času sedemletne vojne. Ko so že vsa druga sredstva odpovedala, so hoteli z njimi omogočiti nadaljevanje vojne.

Prvi papirnat denar, ki ga je bilo leta 1762 izdanega le 12 milijonov gld., je bil ljudem tako všeč, da so se zanj trgali in ga tudi 1—2½% dražje plačevali kot srebrni denar. Takrat najbrž niso mislili na to, da ni posebna težava tiskati papirnat denar, četudi je v resnici takrat tiskarska obrt bila še daleč za današnjo.

Množina papirnatega denarja je od leta do leta rasla, ž njo pa je tudi izginjalo vselej do papirnega denarja. Nezaupni so postali

ljudje, čim so videli, da nastajajo pri državnih blagajnah, kjer bi morali papirnat denar menjavati z izplačili, vedno večje težave. Zaradi revolucijskih vojn in vsled nastalih denarnih potrebščin so prišle državne blagajne celo v take stiske, da bankovcev nekaj časa sploh niso več sprejemale.

Naravna posledica nezdravih gospodarskih razmer države je bila, da je denar na vrednosti začel padati. Ljudje so čim dalje bolj visoko preplačevali srebrni denar s papirjem. Srebrnjaki so kar naenkrat izginili iz prometa in zaradi pomanjkanja drobiža so morali l. 1800 izdati bankovce po 1 in 2 gld. Istočasno so, z ozirom na zunanjo politiko, zopet pomnožili število drugih vrst bankovcev.

Čim več pa je bilo v prometu papirnega denarja, tem bolj je padala njegova vrednost. Istočasno je rasla draginja vseh živih in potrebnih. To je zopet zahtevalo večjo množico bankovcev. Oblasti so se na vse mogoče načine zavzemale za priznanje polne vrednosti papirnega denarja. Srebrni denar kupovati, so kratkomalo prepovedale, obenem so ukazale, da se ne sme izvažati. Ustanovil se je poseben zaklad, v katerega naj bi se stekala povišana colnina na kakao in sladkor. Ta davek bi bilo plačevati po polovici v zlatu in srebru. Ker je požrl vojni proračun vsa kakorkoli razpoložljiva sredstva, so ostala vsa prizadevanja za izboljšanje kurza papirnega denarja brezuspešna. Vojna je zopet in zopet pomnožila papirnat denar.

Vrednost papirnega denarja je leta 1806 tako padla, njega število pa se tako povečalo, da so se izrekli posam. ministri pri posvetovanju o izboljšanju valute (vrednote) za splošno znižanje vrednosti bankovcev. Vendar so splošno razveljavljenje bankovcev še odložili in izdali na ljudi kar najbolj pomirljiv razglas. Istočasno so poskusili še nekaj sredstev, da bi znižali število bankovcev.

Obdali so ljudi, ki so imeli premoženja čez 10.000 gld., zvišali so colnino, poštno pristojbino, ceno soli in tobaka. Vse bankovce, ki bi jih kdo zamenjal za bakren denar, bi bilo uničiti. Razpisali so pozneje 5% posojilo in država je zastavila zanj vsa svoja posestva.

Vojna l. 1809 pa ni zmanjšala števila bankovcev, marveč jih le še znova pomnožila. Papirnat denar, ki je na vrednosti čim dalje bolj padal, je s časom spravil iz prometa ne le srebrnjake, marveč sploh ves kovani denar, četudi je država kovala zaradi slabega gospodarskega položaja, le manj vredne novce. Tako je prišel v promet bakren denar à 30 in 15 kr. Dunajski občinski zastop je izdal svoj denar à 12 in 24 kr.

Ivan Hribar:

Iz spominov na polminulo dobo.

I.

Bilo je to 17. avgusta 1914. Po obedu sem se na senčnem prostoru svojega obširnega vrta potopil v razmišljanje.

Prejšnjega dne sem se bil pripeljal v Cerklje. Zahotelo se mi je miru na kmetih in osvežujočega gorskega zraka; moja duša je hrepenela po naših krasnih planinah. Vse to sem zdaj imel. Toda neke notranje razburjenosti se nisem mogel iznebiti od dneva, ko je bila Srbija napovedala vojno. Slutil sem, da vzplameni ves svet.

Ko je došla vest, da je Anglija napovedala vojno Nemčiji, me je posetil župan dr. Tavčar. Pod svežim vtiskom te vesti sem mu dejal:

»Saj je to največja katastrofa, ki je po vesoljnem potopu zadela človeštvo. Morda ji je bila podobna črna smrt — toda, takoj sem se popravljal — ne, ne, črna smrt ni uničila toliko človeških življenj, kolikor jih uniči ta vojna.«

Iste besede sem ponovil dan kasneje v pisarni banke »Slavije«. Te misli se že nikakor nisem mogel otresti. Ona je bila vzrok, da sem dne 6. avgusta 1914 v utemeljenem dopisu sporočil — visokemu mestu na Dunaju, kaj nas čaka.

Pa sem se spomnil, da sva pred nekaj dnevi sedela prav tukajle pri obedu v mirnem, toda drug do drugega nezaupnem razgovoru z višjim policijskim komisarjem iz Ljubljane. Ko je preiskal moje ljubljansko stanovanje, je zaželel preiskati tudi mojo hišo v Cerkljah. Kot vljuden, družabno olikan človek in dober patrijot, ki je vselej rad podpisal državne urade v izvrševanju njihovih dolžnosti, sem ga vzel na svoj avtomobil ter mu ponudil svojo gostoljubnost. Da se je ob tej priliki spretno trudil dognati moje misli, celo tiste, ki jih ni bilo, mu kot policijskemu uradniku nisem zameril.

Vendar sem se vpraševal zdajle: »Čemu se policija tako zanima zate? Imaš morda postati žrtev vojne?«

In spomnil sem se onih nekaj sto rojakov in rojakinj, pa hrvaških in srbskih bratov in sester, o katerih so mi pripovedovali, da so jih privedli na ljubljanski grad.

S tem gradom, ki tako znamenito gospo-

duje nad Ljubljano in daje vsej širni okolici neko značilnost, sem imel nekdanje velike načrte. Hotel sem ga storiti ognjiščem, ki bi ožarjalo vso slovensko domovino s prosveto in kulturo. Zdaj je dobil ta grad drug namen: tudi ta namen raznese njegov sloves po vsej slovenski domovini in še daleč preko njenih mej.

»Kaj, če bi tudi zate pripravljali ondi prostorček?« se je oglasil notranji glas iznova. »Bil si vedno zvest sin svojega naroda; nikdar nisi skrival svojih slovanskih simpatij... E, pa šta Bog dade!« sem šepnil pred sebe, zamahnil z roko in odšel preko dvorišča v hišo.

Jedva sem sedel za pisalno mizo, je nekdo potrkal.

Na moj odziv je vstopila gospa poštarjeva. Imel sem namreč poštni urad v svoji hiši in poštarjeva žena je bila moja posestrima.

»Ali se vrneš še danes v Ljubljano?« me je vprašala posestrima.

»Da, in kaj —?«

»O, nič!« je bil njen odgovor. Toda na njenem licu sem opazil znake zadrege.

Misleč, da želi, naj bi ji kaj oskrbel, a da se obotavlja, mi to povedati, jo vprašam:

Sele po sklepu miru (l. 1809) se je vlada začela resno lotevati vprašanja, kako urediti denarno vprašanje. Nekateri so zopet povdarjali, da ne preostaja drugega kot razveljaviti denar, drugi so predlagali, naj se vendarle še napravi zadnji poskus urediti zadevo brez sile.

Se enkrat se je hotelo dati ljudem priliko, da prostovoljno premenjajo bankovce v papirnat denar, za katerega naj bi tekom let dobili srebrnjake. A predno so imeli srebro, so hoteli menjavati papir za nov papir. Srebro naj bi se namreč nabiralo v posebnem zakladu, v katerega bi prišel iz Avstrije 10% davek na premoženje, iz Ogrske pa prostovoljni prispevki. Za ta zaklad naj bi se porabljala tudi neobremenjena državna posestva in nepremičnine duhovščine. Premoženski davek ni nesel nič, Madžari so prostovoljno še manj zbrali. Bankirji iz tujih držav tudi niso hoteli dati posojila kar na splošno duhovsko premoženje, če tudi se je takrat cenilo na 80 milijonov gld. Še največ uspeha je imela prepoved izvažati kovani denar, oziroma uvažati blago, zlasti kavo. (Izvoz kave je bil dovoljen le za lastno uporabo in le če se je vplačalo v srebru za 1 q 60 gld. colnine.)

Sicer pa ni bilo za težkega bolnika nobene pomoči več. Država je preveč trpela na posledicah vojne. Manjkalo je cvenka, in bankovce so morali še vedno na novo izdati. Njih število je sedaj raslo skokoma. Februarja 1810 jih je bilo 900 milijonov, oktobra pa že 1000 milijonov. Ljudje so nad papirjem popolnoma obupali. Septembra je znašal disažijo (razlika med papirnatim in kovanim denarjem) 490, novembra 960, decembra pa že celo 1200. Razlika je rasla, kakor pri bolniku temperatura pred smrtjo. Obupu ni moglo drugega slediti kot polom in bankerot. O tem pa drugič.

Vojaška državna podpora.

Kaj naj naznani uredništvu »Domovine« vsakdo, ki prosi sveta v zadevi državnega vzdrževalnega prispevka za svojce vpoklicanih vojakov?

Ker nam dohajajo glede vojaške državne podpore večidel presplošna vprašanja brez podrobnosti, tako da si je zelo težko ali pa nemogoče napraviti jasno sliko o slučaju, prosimo vse vprašalce, naj nam vselej ves slučaj natančno opišejo in nam pošljejo, če mogoče, zlasti te-le podatke:

Kdaj je vpoklicanec rojen, kdaj je med vojno odšel v vojaško službo, ali je nastopil

»Morda si česa želiš?

»O, ne. A ti res odpotuješ še danes?«

»Da, ob petih.«

»Torej se še vidiva.«

In odhitela je. Zmotila me je, in ni se mi dalo pisati, k čemur sem se bil pripravil.

Odšel sem torej zopet na vrt. Krenil sem k paviljonu. Jako rad sem se mudil ondi zaradi krasnega razgleda po divnolepi, naravnost očarjajoči gorski panorami. Pa tudi še iz drugega povoda. Tu sem pred leti našel okrevanje po težki bolezni, ko so že zdravniki proglasili nad mano smrtno razsodbo. Toda ušel sem jim v Cerklje. Tik paviljona na svojem vrtu sem si dal prirediti ležišče in ondi sem ležal, bolj mrtev ko živ, od ranega jutra do solnčnega zatona na junjskem solncu. In glej: medtem ko so po Ljubljani govorili, da me pač že kmalu pokopljejo, so se mi množile telesne moči od dne do dne in po preteku tedna sem že zopet posedal za mizo na vrtu.

Čudno ni torej, da se mi je ta prostor posebno priljubil. Tudi zdaj sem sedel tja. Moj pogled je ležal na prekrasni skupini Grintavca in Kočne. In vzduh je bil čudovito

šele svojo prezenčno vojaško službo (ki traja navadno 3 leta), ali je šel prostovoljno k vojakom, ali je bil vpoklican kot rezervist, kot črnovojnik ali v kakem drugem svojstvu; h kateremu vojaškemu oddelku (polku) je odšel, kakšno šaržo je imel in če je sedaj morda praporščak ali častnik, kdaj je to postal; kakšen poklic je imel v civilu neposredno pred nastopom vojaške službe, koliko je imel povprečno rednega in koliko postranskega zaslužka, ali so mu po vpoklicu k vojakom dohodki odpadli ali pa koliko jih še ima; kateri svojci bi radi za njim dobivali podporo, v kakšnem sorodstvu ali razmerju so z njim, koliko so stari, ali so za delo zmožni ali nezmožni in ali imajo kaj premoženja ter koliko ga imajo.

Za vsakega izmed svojcev, ki je imel ali ima kaj dohodkov, naj se pove, kaj je bil in koliko je imel zaslužka ali dohodkov takrat, ko je vpoklicanec odšel k vojakom, ter kaj je sedaj in koliko ima sedaj zaslužka ali dohodkov.

Če so svojci zemljiški posestniki, naj se pove, koliko posestvo meri, kolik del posestva so njive, travniki, gozdi itd., koliko je posestvo vredno, ali in kako visoko je zadolženo, koliko je treba plačevati na leto zemljiškega davka, ali je vpoklicanec delal doma na posestvu in morda hodil tudi drugam (k sosedom) delat ter koliko je v zadnjem slučaju zaslužil, ali so imeli svojci pred njegovim vpoklicom doma kakega hlapca ali dekla ali pa obdelavali posestvo sami, ali so morali vsled njegovega vpoklica najeti tuje delavne moči in koliko jih te stanejo, koliko je pri hiši živine, konj, prašičev itd., ali se ves živež razen špecerije pridelal doma ali pa in koliko ga je treba kupovati ter za koliko se prodaja mleka in drugih pridelkov. Če so svojci hišni posestniki, naj se navede, koliko hiša čistega donša.

V vsakem slučaju je treba tudi povedati, ali je živel vpoklicanec s svojci neposredno pred vpoklicem v skupnem gospodarstvu ali ne in koliko je dajal ali pošiljal domov denarja, živil, obleke itd.

Če bi kdo izmed svojcev podporo že dobival, je treba povedati za katerim vpoklicancem in koliko je dobiva; če je bila prošnja že kdaj zavržena, je treba natančno navesti, kako je podporna komisija odklonitev prošnje utemeljila in če mogoče dotični odlok priložiti.

Uredništvo bo odgovarjalo na vprašanja tako, da ne bo imel od odgovora koristi le vprašalec, temveč tudi drugi bralec, katerega slučaj je podoben vprašalčevemu.

čist in prosojen, kakršen je v tej dobi le redkokdaj. Na jasnem, modrem nebu niti oblaka, na zemlji niti vetreca.

In zopet sem se spomnil višjega policijskega komisarja v Ljubljani. Tudi on je sedel tukaj in ni mogel najti besed občudovanja za to čarobno, svobodno prirodo, ki se je prostirala naokoli.

Iz polsna me je zbudil glas šoferjev, ki je javljal, da je pet.

Še en pogled na gore . . . Ali, kaj je to? Čemu mi je toli tesno v srcu? Še nikoli, kadarkoli sem odhajal v Ljubljano, mi ni bilo tako.

Urno sem prekoračil vrt. Poleg pritličnih duri pod pristreškom sem zagledal gospo poštarjevo.

»Ti torej res odhajaš?« me vpraša. Njen glas ima poseben, doslej neznan mi zvok.

Pogledam jo. Kakšen izraz v obličju! Take še nisem videl.

»Da, jutri imam važne opravke.«

»In v Ljubljano se pelješ?«

»Da. — Toda dolgo menda ondi ne vzdržim. Morda se vrnem že jutri na večer.«

Gospodarstvo.

Iz zgodovine papirnega denarja. Pod tem naslovom prinašamo na drugem mestu zgodovinsko-gospodarski članek. Četudi se današnje razmere ne dajo docela primerjati z onimi pred 100 leti, je zgodovina vendarle v marsičem zanimiva in poučna.

Vojne dajatve. Koliko škode so imeli naši kmetje že zaradi nasilnih rekvizicij in vojnih dajatev, naj osvetlimo na enem prav značilnem slučaju. Začetkom septembra 1917 so dobavile vse občine sodnega okraja Brdo vojaški upravi baje 15. armadnega zbora večje množine sena, katero jim je vojaštvo kratkomalo potom rekvizicije odvzelo. Občinski uradi niso dobili nobenega potrdila. Posestniki nimajo drugega v rokah, kakor bolete od tehtnice. Od takrat je zadeva popolnoma zaspala. Od nobene oblasti ni dobili niti potrdila, še manj pa denarja. Skrajni čas je, da oblasti dajo kmetu, kar mu gre. Kadar gre za davke, pa menda davčna oblast ne bo sprejela bolet od tehtnice za plačilo.

Pijana rekvizicija. Dne 7. februarja t. l. je prišel neki nemški četovodja v občino Lastniče v brežiškem okraju. V spremstvu nekega zaupnika občine je šel od hiše do hiše rekvirirat seno. Zaupnik ni smel prav nič ugovarjati, četovodja je rekviriral, kakor se mu je ljubilo. Vzel je seno, ne da bi je dal prej stehitati, pri Julijani Macur, ki je sama doma, ker služita mož in sin pri vojakih. Vzel ji je skoraj vse seno. Pri Mihi Sivku je vzel seno, ne da bi se oziral na število glav živine, ki jo je imel posestnik v hlevu. Na posestnikove prošnje in ugovore mu je četovodja odgovoril: »Saj sem vam pustil cel koš sena, da lahko zakurite!« Pri Antonu Bevcu je zahteval četovodja 100 K, da mu pusti 100 kg sena. Ženi, ki je ugovarjala, je rekel, da naj živina pocrka ali pa naj jo zakoljejo in požro. Ženo Jožefo Babič je pretepal, jo vrgel na tla in jo psoval z najgršimi psovskami, vdrl je tudi vrata v hišo in ubogo ženo vlačil s seboj. Ker se je občinski predstojnik Alojzij Vrečko zavzel za ženo, ga je hotel četovodja ustreliti. Patrulja, ki je četovodjo spremljala, je bila pijana. V Brezovci so se vedli vojaki patrulje kakor pravi svinjari. Neki prostak je nahrulil posestnika Antona Kovačiča, da mu naj da vina in ker mu ni postregel, da je začel nesramno zmerjati in da se bo »prokleti kmet še jokal, ko mu bo rekviriral«. Ta čedna patrulja je bila vsak dan pijana ter so vojaki popili kako noč po gostilnah za 300 do 400 K vina, plačali pa niso ničesar ter grozili s puškami, če je gospodar zahteval plačila. Kje naj kmetje iščejo zadoščenja? Državni poslanci so storili svoje korake, vlada pa naj gleda, da se

»Jutri se vrneš torej?« se je čudila gospa poštarjeva in se zasmejala. Toda ne s svojim navadnim, veselim nasmehom. Zadušeno, z boleznim izrazom okoli ust, nekako plašno.

»Tedaj v Ljubljano pojdeš in jutri se zopet vrneš?« vpraša iznova in ustnice se ji gibljejo nemo dalje. Kakor po obedu, se mi zdi tudi sedaj, da bi mi rada nekaj povedala.

A vprašati nisem utegnil več. Šofer je že zavozil okoli, motor je zahrupel. Zakličem »Zbogom!« in sedem v avtomobil. Šofer je spravil motor v tek in avtomobil je zdrčal skozi velika vrata v dvorišča.

Gospa poštarjeva stoji zdaj na nasprotni strani hiše ob vhodu v poštni urad. Nešteto krat sem se vozil od tod, a še nikoli je nisem videl ondi. Čemu neki se danes tako zani-ma zame? Ta misel se mi je vrinila za hip, a že je nisem razpredal dalje.

Po vojaško salutiram. Avtomobil hiti hitreje in hitreje, za trenotek zavije okoli kaplanije ter drvi po cesti v smeri k Ljubljani.*

* Po češkem izvorniku v »Narodnich Listech« z dne 27. januarja 1917, št. 23, poslovenil F. G.

ne le povrne vsa škoda, marveč da dobe krivci tudi svojo zasluženo kazen in da se taki slučaji nikjer več ne ponove.

Cena deteljnega semena. V Pragi se je na zadnjem borzuem sejmu plačevalo deteljno seme 1 q od 320 do 890 K.

Popis kleja. Izšel je ukaz, po katerem mora vsakdo, kdor ima kleja čez 500 kg, naznaniti zalogo oblasti.

Koruzen kruh v Zagrebu. V Zagrebu so začeli ta teden peči krun, ki obstoji iz polovice koruzne in polovice pšenične moke, v Ljubljani smo ga dobili te dni do ¼ koruznega.

Koliko bi veljala ukrajinska moka? O ukrajinski moki pri nas se ni ne sluha in ne duha, a koliko bo veljala, če je kaj dobimo, že vemo. Predno bo prišla do trgovca, bo menda veljala že 13 kron 1 kilogram. Za moko bo treba dati še železa in sladkorja. Za oboje gre pa tudi nam trda. Železa je tako malo, da z njim še lokomotiv ne moremo popraviti, sladkorja pa pri nas še pol kilograma ne bo prišlo na osebo, če ga bomo hoteli kaj dati v zameno Ukrajincem. Na vsak način je ukrajinska moka zelo draga.

Velike naprave za ribarstvo ob našem morju. Urad za vojno prehrano je izdelal načrte za obsežno ribarstvo na Jadranskem morju. Glavna ribarska postaja bo v Vološkem, kjer se zgradi velike sušilnice in prekajevalnice za ribe. Misli se na tako obsežno ribarstvo, kot je nemško v Severnem morju. Dočim pa Nemci love ribe slabejše kakovosti, bodo naše naprave urejene le za plemenitejše ribe, jedli pa jih seveda ne bomo mi.

Se ena vrsta maksimalnih cen. Vlada hoče izdati maksimalne cene za železo in železne izdelke, češ, da ustreže ljudem, ki morajo sedaj kupovati železo in železne izdelke po cenah, ki jih vsak trgovec zase poljubno postavlja. — Če se bo in kje se bo potem po maksimalnih cenah dobivalo blago, nam odredba ne bo povedala.

Manj cementa v Avstriji. V mirnih časih se je v Avstriji izdelalo na leto 270.000 q cementa. Vслед pomanjkanja premoga in delovnih sil je sedaj padel letni izdelek na 40.000 q. Razventega se je še tudi zelo poslabšala kakovost cementa in cementnih izdelkov.

Vpliv vojne na moravsko konjerejo. Na Moravskem so našli pred vojno 140.000 konj z žrebci vred. Živinozdravnik Taufer navaja, da je bilo od tega števila oddanih za vojsko 34.000 konj. Po njegovem mnenju in po izkušnjah, ki jih je podala vojna, bo mogoče izboljšati na Moravskem konjerejo le, če se bo smotreno izbiralo in negovalo mlade domače konje, ne da bi se uvažal tuj plemenski material iz drugih držav. Tam je drugačna zemlja in drugo podnebje. — In pri nas?

Cena konj za meso. Na Dunaju velja konjsko meso 8 kron 1 kg. Pritisk kupujočega občinstva na konjske mesarje je zaradi pomanjkanja drugega mesa vsak dan hujši. Čato so poskočile tudi cene konj neznansko. Na zadnjem sejmu so stali konji za meso od 6 K 60 vin. do 16 K 80 vin. za 1 kg žive teže. Zdi se nam, kakor da bi nam kdo pripovedoval pravljice o lakoti, ko slišimo o takih cenah.

Družba za organizacijo uvoza in izvoza. V naši in v drugostranski državni polovici ustanovljajo družbe, ki naj vzamejo v roke ves uvoz in izvoz po vojni. Avstrijska družba ima sedež na Dunaju ter razpolaga s kapitalom 15 milijonov kron, h kateri vsoti so prispevale nemške banke. V družbo sta sprejeti tudi tvrdki Janovitzer in Schweiger na Dunaju. Glavni namen nove družbe je, združiti v eni roki vso trgovino, ki jo je imelo preje v rokah več posameznikov. — Jugoslovani od nemških židovskih central nimamo drugega pričakovati kot škode. Nam po vojni ne bo več treba dunajskih central.

Prepovedan izvoz srebrnega denarja. Dosedaj je bilo dovoljeno vzeti s seboj čez državno mejo največ le 20 K srebrnega denarja. Posebna vladna odredba prepoveduje sedaj sploh vsak izvoz srebra.

Koliko požre nenasitno žrelo vojne? Skupni vojni stroški cele naše države znašajo vsak mesec 2060 milijonov kron. Avstrija plača od tega 1210 milijonov kron.

Tobačna tovarna v Beogradu. Junija meseca lanskega leta je začela vojaška upra-

va v Belemgradu izdelovati tobačne izdelke. V tamkajšnji tobačni tovarni je zaposlila 140 oseb, ki so dosedaj napravile 100 milijonov cigaret. Porabili so zanje 2000 bal tobaka à 50 kg in 4600 kg cigaretnega papirja. Cigaretete so dolge 70 mm. Če bi jil položili eno za drugo, bi bila črta cigaret dolga 700 km.

Uvoz in izvoz iz Švice. Avstrija je pred vojno največ izvažala v Švico les, železo, kovine in kemične izdelke. Uvažala je v prvi vrsti ure (letno za 15 milijonov kron), v drugi vrsti pa razne specialne stroje in električne aparate.

Kako se bomo vozili po vojni? Po vojni bo neznansko primanjkovalo živine, tudi ceste ostanejo v slabem stanju. Strokovnjaki zato preiščujejo, kakšna prometna sredstva bodo za čas po vojni najprimernejša, zlasti v malih in od glavnih železniških prog bolj oddaljenih krajih. V poštev bi prišle lokalne železnice ali pa avtomobili. Avtomobili bi se mogli obnesti le, če bi jih iz večjega središča vozilo večje število in na več krajev. Dosedanje lokalne železnice pa so predrage in tudi ne ustrezajo popolnoma potrebam ljudstva. Strokovnjaki so mnenja, da bi bilo po vojni najboljšo, graditi male normalnotirne železnice, ki naj bi pa ne bile zvezane z glavnimi železniškimi programi. Za gonilno moč naj bi služila ali elektrika, ali pa para. Take železnice bi lahko imele poljubno velike vozove, popoln vojni red, posluževali bi se lahko že obstoječih cest in bi baš vsled popolne svobode boljše uspevale.

*Kar se mu koli poljubi kedaj,
lahko počenja vsak z nami nasilnik!
Peto mu ližemo, dokler trinog
kruti ne stopi na babji nam tilnik!*

*Kdo nas spoštuje? Kdo nas se boji?
Trstije smo šibko, ki veter ga maja.
Za gospodarja preskromen je sam,
rajši zato je Slovenec le raja!*

A. Aškerc («Mučeniki»).

Slovanski jug.

Neoporečno je, da tvorijo slovenske dežele glavno ognjišče plamena, ki je objel vsa srca in duše Jugoslovanov za majniško deklaracijo. Slovenci in Slovenke korakajo na čelu ogromne armade, ki naj pribori svobodno jugoslovansko državo, za njimi pa stopajo Hrvatje in Srbi iz Istre in Dalmacije, Hrvatske in Slavonije ter iz Bosne in Hercegovine. Pošosni smo lahko na resnico, da igramo danes Slovenci vodilno vlogo; dasi nas je po številu najmanj, smo po energiji najmočnejši in po zavednosti največji. To priznavajo tudi Hrvatski časopisi ter se tega le vesele. Tako n. pr. piše »Hrvatski List«: »Dolej smo vedno upirali oči v Zagreb in na Hrvatsko kot voditeljico našega kulturnega in političnega življenja. Danes se obračamo tja v Ljubljano, v Slovenijo, skoraj osupnjeni po oni sili, ki polagoma ali čvrsto kleše kamen za temelj naše bodoče zgradbe, naše narodne države. V radikalnosti misli, pojmov in idej je Zagreb prehitel Ljubljano. Ampak vajeni smo že, da gledamo z nekim nezaupanjem v ta Zagreb, ki dela toliko hrupa, med tem ko na drugi strani občutimo, kako stopajo v Sloveniji korak za korakom dalje, odločno in stanovitno. Občutimo moč slovenskega časopisja, ki si brez lepobesedne vihravosti dela pot v narodu. In v tem delu vidimo nekaj nepremagljivega, kar se ne da zlomiti in uničiti z ničimer, ker je sezidano na trdni podlagi.« Pogumni branitelj preganjanih Srbov in Hrvatov v Bosni in Hercegovini poslanec Danilo Dimović je dejal, da je politični položaj Bosne in Hercegovin jako težak. Prilike so take, da o zdravem političnem življenju ne more biti govora. Ves trud za vpeljavo ustavnega življenja v Bosni je bil zaman. Imela pa je ta akcija en velik in važen uspeh: spojila in zvezala je vse svobodomiselnih hrvatske in srbske elemente. Vse umetno vzdrževane razlike med Srbi in Hrvati v Bosni in Her-

cegovini so padle. Misel narodnega edinstva Srbov, Hrvatov in Slovencev je danes misel voditeljev v Bosni in Hercegovini. Vsi trdno verujemo v boljšo bodočnost, dasi ni mogoče reči o njej nič gotovega. Bosna in Hercegovina tvorita del skupnega jugoslovanskega vprašanja, ki ga je treba rešiti v celoti, ker vsaka delna rešitev bi mogla prinesiti novih opasnosti za splošni mir. Jugoslovansko vprašanje je evropsko vprašanje. Z njim se bavi resno in temeljito v Rimu, Londonu in Parizu ter se pogajajo z jugoslovanskimi izseljenci in begunci. Zato niti na Dunaju in v Berlinu ne morejo več prezirati tega vprašanja. Od tega, kako se reši, je odvisen konec vojne ter splošni sklep miru. Nič več nismo osamljeni! Ves svet se zanima za našo usodo. Zato pa je naša današnja politika odločilnega pomena, in delo Jugoslovanskega kluba vpliva preko vseh držav in morja. Te dni je pisal dnevnik »Hrvatska Država«: Izjave, ki prihajajo dan za dnem v naše uredništvo in v uredništvo drugih listov, jasno dokazujejo, da želi narod krepkejšega nastopa... da ga današnja politika saborske večine (hrvatsko - srbske koalicije) nikakor ne zadovoljuje. — Kakšna razlika, ako primerjamo našo saborsko večino z delom Jugoslovanskega kluba v državnem zboru! Jugoslovanski klub gre korak za korakom naprej v boju, za jugoslovansko samostojnost, hrvatska koalicija pa se zadovoljuje s tem, da čuva zvezo z Ogrsko in z madžarsko nadvlado na Hrvatskem. Še več! Delu za združenje vseh hrvatskih strank se najbolj upira baš koalicija. Ako v pravem času ne izpregleda, pojde narod brez dvoma preko meje. Sedaj pač velja za ves avstrijski jug: Danes morajo prenehati vse stranke in strančice, prenehati morajo osebni programi in programi, ves narod mora biti ena sama stranka, a njegova neomajna pravica, da odloča sam o svoji usodi... Vse odvisi od naše sloge, od naše zavednosti, od naše pripravljenosti, do prinesiti hipno tudi osebne žrtve, ki bodo končno gotovo tudi poplačane.«

V Osijeku se je izpremenila proslava pesnika Ivana Vojnoviča v velike slavljе jugoslovanske misli. Slavnostni govornik je hotel braniti madžarsko postopanje hrvatsko-srbske koalicije, toda ljudstvo ga je prekinilo z navdušenimi živio-klici na jugoslovansko deklaracijo. Namesto njega je nastopil drug govornik, ki je proslavljal jugoslovansko deklaracijo, in ljudstvo ga je dvignilo na ramena.

Iz Dubrovnika v Dalmaciji pišejo: Ako iz Dubrovnika nimate vesti, nikar ne mislite, da je ostanek Dubrovčanov, namreč oni, ki niso v pregnanstvu, izgubili svojo narodno zavednost! V žerjavici pod pepelom tli. Prvi vetrec svobode raznese pepel. Tudi oni Dubrovčani, ki so se prej ponašali kot Frankovci, se danes pridružujejo narodnim vrstam. Ves Dubrovnik odobrava deklaracijo Jugoslovanskega kluba. Dubrovnik le čaka, da se zahvali svojima pregnancema Vojnoviču in Čingriji, ki ju smatramo za tolmača svojih čustev in misli. Pozdravljamo brate Slovence in Čelhe v njih junaški borbi za svobodo svojo in slovanstva. Naj so prepričani, da nas preganjanja niso potrla, nego so nas le vzpodbudila, da še odločneje nadaljujemo pot k osvobojenju. Pred nekimi leti se je v našem gledišču zaključilo neko predavanje z besedami: »Iz krvi in ječ vstaja svoboda narodova!« To se sedaj uresničuje. Čeprav smo okovani in preganjani ter vsak dan pripravljani, da nas žandarski bajoneti in špijoni požro, vzlic vsemu temu se narod vsak dan živeje zaveda svojih pravic: Svobode in zedinjenja. Zavedamo se, da nismo nižji od Nemcev, Madžarov, Estoncev in Kuroncev ter vseh drugih kulturnih in nekulturnih narodov. Svoboda je skupna pravica vseh ljudi, a ne samo Nemcev in Madžarov! — Grof Černin odklanja za avstrijske narode pravico samoodločbe, češ, da žive itak povsem svobodno ter da imajo »najmodernejšo ustavo in parlament«. Interpelacije in govori članov Jugoslovanskega kluba pa navajajo dejanja Nemcev, Madžarov in Lahov, ki kažejo baš nasprotje onega, kar je trdil grof Černin. Tudi madžarski ministri in poslanci vsak čas

razglašajo, da »so madžarske narodnosti zadovoljne, saj molče«. S tem hočejo preslepiti zunanji svet. Vsi pa vemo, da ni poleg Nemcev nasilnejših zatiralcev svobode kakor so Madžari. Kar se počne proti milijonom Slovkov, Rusinov in Rumunov, to kriči k nebu po maščevanju. Toda na Ogrskem žive v masah tudi Srbi, Hrvatje in Slovenci, ki so brez narodnih pravic. V Banatu, žitnici Ogrske, je Srbstvo po številu in imetku najmočnejše, v Bački žive skoraj sami Srbi in Hrvatje, ki imajo svoji kulturni središči v Novem Sadu (srb.) in Subotici (hrvat.), Medjumurje je po večini hrvatsko, ogrska Podravina ter širok pas od Drave do avstrijske meje je gosto naseljen po Srbih, Hrvatih in Slovencih. Po uradni statistiki se računa preko 300.000 Hrvatov, preko 500.000 Srbov in preko 100.000 Slovencev, torej nad 1.000.000 Jugoslovancev na Ogrskem. Seveda je v istini ondi okoli 1½ naših ljudi, ki žive po najplodovitejših in najbogatejših krajinah. Ti naši rojaki in ti kraji spadajo tudi k jugoslovanski državi. Če ves ta 1½ milijon molči, ker ne sme govoriti, je naša dolžnost, da govorimo v njihovem imenu in spricho vsega sveta ter kličemo: Naši so, naši morajo postati popolnoma! Proč s krivičnim dualizmom, ki je obrezal in razrezal jugoslovansko telo na toliko delov, da morajo poginiti drug za drugim! Kar spada skupaj, se mora združiti. Ogrski Jugoslovani so prav tako kri naše krvi, kakor beneški Slovenci. Tudi zanje velja naša majniška deklaracija.

*Ko si za narod pel in pil,
opravi svoje si dolžnosti?
Kako bi srečen narod bil,
če to bi bilo mu zadosti!*

Jos. Stritar (»Drobiž«).

Naša obrambna društva.

Proti tujemu navalu in nasilju Nemcev, Lahov in Madjarov smo se morali Slovenci na vse mogoče načine braniti in upirati. Ni je pravice, ki bi je nam ne bili oporekali in spodkopavali. Od rojstva pa do groba se moramo bojevati za svoje ime in svoje narodne pravice. V tem boju za obstanek smo ustanovili več društev, potom katerih smo branili svoj jezik in svojo zemljo.

V prvi vrsti je to naša **Ciril-Metodova družba**, ki vzdržuje celo vrsto slovenskih šol. Žal, da so se sredstva, s katerimi Družba razpolaga, med vojno zelo zmanjšala in je morala Družba porabiti velik del temeljne glavnice. Poleg tega je razdejala vojna družbine šole v Krmini in Gorici. Družbinega hiranja ne smemo trpeti. Njegov delovanje se mora poživiti in dohodki potrojiti. Začnimo takoj z nabiranjem prispevkov za vzpostavitve družbin šol na Goriškem. Prepričani smo, da bodo uspehi veliki. Med drugim naj bi založila Družba v ta namen tudi nov vojni kolek, morda s slikami razdejanih šol. Ciril Metodove podružnice naj začno povsod novo življenje in novo življenje naj se širi tudi iz družbinega vodstva.

Za obrambo naše zemlje se je ustanovilo društvo »Branibor«. V našo največjo škodo »Branibor« ni nikdar razvijal onega delovanja ki smo ga od njega pričakovali in ki bi ga bil moral. Pa če ga dosedaj ni, naj bi ga vsaj odselej. Seveda bi moral stopiti na čelo društva energičen in delaven mož, finančnik, ki bi znal organizirati denarne zavode in naš privatni kapital v rešitev slovenske zemlje in pomoč slovenskemu obrtniku in trgovcu v narodno ogroženih krajih. Zlasti pa bi moral pomagati pri obnovitvi Goriške in prepričati, da bi naša posestva, četudi v razvalinah, prehajala v sovražne roke. Pozivljamo »Branibor« na delo za rešitev slovenske zemlje. Naj se vrši čimprej društveno vstajenje in temu energično delovanje.

Ob Soči.

Solzna Goriška. Solučna Goriška je danes solzna Goriška. Vse Gore, Vipavska dolina, Kras, Brda in Furlanija z našim draguljem vred — mestom Gorico — vse je razdejano, razsuto, vinogradi uničeni, polje opustošeno, vse je pokončano do kranjskih obmejnih občin. Vsa naša rodna gruda je solza, v katero padajo skeleče srage trpeče begunske raje. Lakota je naša kraljica, glad je naš rabelj, ki neusmiljeno trpinči naše nesrečno ljudstvo, ki je vse žrtvovalo naši očetnjavi. In ta nam danes vrača milo za drago. Trpljenje je silno, a pomoči od nikoder! Ministrska beseda ne olajša našega gorja, obljube vladine ne nasitijo naših želodcev, fraze so razne pomožne akcije, ki tirajo naše ljudstvo v obup, pisarije pri c. kr. namestništvu in c. kr. okrajnih glavarstvih ostajajo baje le na uradniških mizah, a ničevi sklepi državne zbornice ne obrišejo begunskih solz, ki so pustile vidne brazde na naših obrazih in naših udrtih licah. Položili smo svojo srečo domovini na oltar, rešili z našimi silnimi žrtvami ljubljeno očetnjavo vse zaledje in osredje, a od tod k nam ne pride nič povračila, nikakega sožalja, nikake povrnitve za vse naše darove. Dajte nam vsaj tako aprovizacijo, kakršno imate v zaledju! Na Tolminskem, na Goriškem in na Krasu so odpovedale aprovizacije, ker v vseh štirih mesecih naše rešitve izpod sovražnikovega jarma so razdelili 4 kg moke, še manj — par zrn ješprenja, ¼ kg soli, ravno toliko sladkorja in po nekaj dekagramov masti na osebo. In to je povračilo naše očetnjave za naše padle sinove, za naše žrtvovane prihranke, za naše krasne domove, za naše lepe vinograde, za naše rodovitne njive, za naše košate gozde, za naše sadonosno drevje itd.!

Prošnja do »Jugoslovanskega kluba«. Vrli Jugoslovanski klub obrni se do vojnega in aprovizacijskega ministva, ali sploh na primerno instanco, dobi nam begunski raji na desnem bregu Soče dovoljenje, da bi smeli kupovati živila ali vsaj koruzo v Benečiji onkraj naših državnih mejnikov! Dovolj naj se od tam tudi izvoz vina.

Odbor za vrnitev beguncev na rodno grudo in obnovitev Primorja na Dunaju blagovoli rešiti sledeče vprašanje: Ali so begunci v smislu begunskega zakona tudi oni naši nesrečni rojaki, ki so morali vsled sovražne okupacije bivati izven rednega krova: 1. na avstrijskih tleh za bojno črto pod sovražnikovo okupacijsko vlado n. pr. v korminski okolici, v kobariškem Kotu; 2. na italijanskih tleh — kamor so jih siloma evakuirali Italijani n. pr. onkraj črnozoltih mejnikov na Beneškem, v videmski provinciji, Siciliji, ali pa celo v Sardiniji; 3. posamezni interniranci avstrijski v Italiji? — Menda imajo mnogi pomisleke, določiti tudi tem nesrečnikom begunsko podporo v smislu zakona z dne 31. decembra 1917, izišlem 11. januarja 1918 št. 15. Naši Gorjani, Brici in tudi Furlani so silno mnogo begali po avstrijskem okupiranem ozemlju in daleč po Italiji okrog.

Kaj bo? Naš kmet - begunec zdihuje in povprašuje: Kaj bo? Glad je tu? Spomlad prihaja v deželo. Kje so semena? Kje kmetško orodje? Kje delavne roke? Kako bom delal onemogel starček, ker nimam hrane? Kje delavna živina? Kakšna bo prihodnost, ker ne moremo zemlje obdelovati s praznimi rokami in s praznimi želodci? Ministri se posvetejujejo. Komisije tekajo v Trst k namestništvu. Seje za sejami, a nič ne sejete. Glavarstva čakajo višjih odredb. Župani prosijo kruha za svoje občinarje. Vojakov - delavcev nih domov. Žene in otroci stradajo v podrtinah. Poslanci stokajo, a rodoljubi jokajo. Kam plovemo? Rodna gruda, samo ti ljubiš begunsko rajo. Dala si v svoji ljubezni miren grob svojemu sovražniku, daš ga tudi lastnemu sinu. Begunci, ali naj gremo v grob rodne grude, da mir pride v očetnjavo? Ali naj šele na mučeniških zelenih nagrobnih travcah požene cvetlica: Jugoslavija. Pogum, vzcvetela bo! Pridi, zvezda, pridi! — e.

Begunsko stanovanje, na Nižjem Avstrijskem. Dvorni svetnik Michael Gabrielčič, goriški rojak, poroča

v letnem poročilu dunajskega pomožnega odbora za begunce z juga iz okraja Gänserndorf na Nižjem Avstrijskem: Bivališče v hiši št. 153. nastanjenih beguncev se ne da popisati, tako je sramotno; spati morajo na golih tleh, prostor je vlažen in zaduhel, brez odej so in brez obleke, med njimi leži mož z visoko razvito jetiko. Naprosil sem že prej gospoda župana in župnika, naj se izkazuje nesrečnikom malo več usmiljenja in sočutja. Kakor sem se mogel prepričati, je bil moj tozadevni trud zaman. V kleti in hlevu omenjene hiše sta še vedno dve družini 8 oseb, med temi 4 otroci in jetični mož. Ob mrazu 4 stopinj morajo ti ljudje še vedno ležati na golih, vlažnih tleh brez odej, malo slame pod seboj. Kuhajo na dvorišču, ker gospodar jim ne dovoljuje kuhati v notranjosti lokala. Vsi, zlasti pa ubogi otroci, so bili ob mojem dohodu vsi premrzli in so tičali vsi stisnjeni ob slabotnem ognju. Ženske, moški in otroci imajo slabo, strgano obleko. Slika, ki se mi je nudila tu, je vzbudila v meni čut največjega usmiljenja pa tudi najgloblje ogorčenja, kajti nisem hotel verjeti lastnim očem, da se more pustiti človeška bitja in vrhu tega uboge ljudi, ki so morali zapustiti, siljeni vsled vojnih dogodkov, svoj dom in svoje imetje, v tako zanemarjenem stanju. Ali ni dosti, da trpijo ti nesrečniki lakoto in mraz, vrhu tega so vsi polni uši, ker so nastanjeni v lokalu, kjer so bivali prej ruski vjetniki, ki so bili polni mrčesa . . .

Mučeniške razmere vračajočih se beguncev. Prijatelj nam piše s Primorskega: Bil sem priča, ko se je tirjale od revne seljakinje dve ovci, kateri jej je bil vojni pomožni urad posodil, ko se je vrnila iz begunstva, za prvo silo. Ovci bosta imeli kmalu mladiče. Uboga žena ima dva majhna, do jetike izstradana otročiča, mož je pri vojnih. Živi v neverjetni revščini, brez drobtinice kruha in sedaj tudi brez kaplje mleka. Vse je bilo vzeto z domačije: ovce, goved, žito, zemljišče se je spremenilo v puščavo. Vsakdo bo razumel, kako je žena potrebovala ovci, da je bilo vsaj nekaj mleka. Jok in prošnje niso nič pomagale, ker ukaz je ukaz.

Tujec, zemljelačen, sega vedno pohlepneje po naši deželi. Oujemo, da se je ustanovila v Hamburgu družba s kapitalom sto milijonov, ki hoče spraviti nemške izseljence po sovražnih državah domov in potem naseliti po Kurlandiji, na Sedmograškem, po Banatu in po Primorju, posebno v Trstu, v Gorici in ob železniški progi kjerkoli. Firma avstrijskega nemškega kolonizacijskega podjetja je pa prav nedolžna »Hilfsaktion zur Unterstützung heimkehrender Deutschen aus dem Küstenlande« (Pomožna akcija za podpiranje domov se vračajočih Nemcev iz Primorja). Jugoslovani, bodimo vedno na straži! Brez dvoma bo ta »akcija« imela vso podporo s strani vlade, zato pa kličemo vedno in vedno: čuvajmo se pred tujcem, ki bo ponujal težak denar za naš svet! Ne prodajajmo svoje slovenske zemlje tujcu! Drugače gorje nam.

50 milijonov projektilov. Nesreč zaradi eksplozij je polno povsodi po nekdanjem bojišču. V Gorici so bili ob gledališču izpostavljeni nekaj časa modeli raznih razstrelilnih predmetov, kakršnih je polno razstresenih okoli. Oblast je pozvala begunce, naj si ogledajo te reči in se varujejo, kjerkoli hodijo, pred izstrelki. Prav bi bilo, ako bi se razstavili taki predmeti tudi po drugih križiščih, da bi jih ljudstvo pozvalo in se obvarovalo nesreč. Vojaška oblast je preračunala, da se je v artiljerijskih bojih izstrelilo okoli 50 milijonov projektilov in da je ostalo neeksploziranih do 3 milijonov. Seveda je bila velika množina razstresenih izstrelkov že pobrana in uničena. Vendar jih je vse polno še po vseh bojnih krajih in tuintam so se globoko zarili v zemljo. Treba bo torej še ogromnega dela, predno bo nevarnost eksplozij odstranjena.

Tedenske vesti.

— **Cesar za izboljšanje prehrane slabotnih otrok.** Cesar je ukazal predsedniku skupnega odseka za prehrano, generalnemu majorju pl. Landwehrju, naj takoj uvede velikopotezno akcijo, da se izboljšajo življenjske razmere slabotnih otrok v Avstriji in na Ogrskem. Major Landwehr se pogaja z avstrijsko in ogrsko vlado, da se čim preje uresniči vladarjeva volja. Razni bogataši so že dali v to svrhu velike vsote na razpolago. Na Dunaju in v Budimpešti se vrše hitre priprave. V kratkem se razglasi natančneje namen te akcije. Skrajni čas je že, da stori država kaj za svoj naraščaj, ki gine in vene v pomanjkanju. Samo da bi prišli v poštev tudi slovanski otroci in ne le nemški ter madžarski. Lepa misel bo že težko izvršljiva, ker Madžari niti za Nemce nimajo več kruha. Na Dunaju so nedavno ustanovili odbor, ki je nameraval preko poletja spraviti nekaj tisoč dunajskih otrok na Ogrsko. Par tednov naj bi bili deležni ogrske prehrane. Ogrska vlada je že privolila, da sme priti magari 200.000 ubogih otrok, in razne dunajske in madžarske banke so izjavile, da pokrijejo potne in druge stroške. Toda Dunajčan obrača, Madžar pa obrne. Razni madžarski listi so začeli ugovarjati ter odklanjajo nemške revčke. To je nov triumf nemško - madžarskega bratstva! — Čehi so si pomagali sami: za uboge otroke so nabrali že nad 1 milijon kron ter jih sami pošiljajo na kmete. Tako bo pač tudi povsod: pomagaj si sam, a na usmiljenje drugih se ne zanašaj!

— **Deželna in okrajne komisije za preživljanje** so se ustanovile na podlagi določila zakona o državnem prispevku za preživljanje svojcev vpoklicanih pri deželni vladi v Ljubljani. Zastopniki prebivalstva so bili imenovani od deželnega predsednika in poklicani v komisije.

— **Pozdrav železničarja iz pregnanstva.** Iz Zgornje Štajerske nam piše jugoslovanski železničar: »Dobil sem vse tri do sedaj izišle številke Vašega tednika »Domovine«. Dovolite mi zato, da se tudi jaz pridružim oni nesčetni množici, ki je sprejela »Domovino« z velikim zadoščenjem ob bogati vsebini in z jasno začrtanimi cilji. V jasni, poljudni besedi nam jasno kaže trpljenje vojnih časov ter daje upanje v boljšo in srečnejšo bodočnost, ki je in ostane: Jugoslavija. Kot jugoslovanski železničar pozdravljam zato novo boriteljico za naše ideale in jo zagotavljam, da jo bomo jugoslovanski železničarji vsestransko podpirali z vsemi svojimi močmi, kakor vemo, da se bo tudi ona zavzemala za nas v naši borbi. Nadejam se in želim, da se ji mnogo, mnogo enakih naročnikov oglasi, posebno pa, da se ji odzovejo jugoslovanski železničarji! —

— **Narodni davek.** Nekateri češki listi so predlagali, naj bi se uvedel češki narodni davek. Vsak Čeh naj bi plačal na mesec 10 vinarjev narodnega davka. Ako bi samo en milijon Čehov izpolnil to dolžnost, bi bilo vsak mesec na razpolago 100.000 K za najvažnejše narodne namene. — Misel je dobra ter bi se dala izvesti tudi pri Jugoslovanih. Posamezniki bi lahko utrpeli onih 10 vinarjev, narod pa bi imel veliko korist od teh rednih dohodkov. Ker nas je manj, naj bi dajali premožnejši sloji več, od 1—5 K mesečno. Porabljal bi se ta narodni davek za vzdrževanje narodnih šol, naučnih tečajev in knjižnic, za prirejanje poljudnih predavanj, za časopisje, za slovensko gledališče ter za podobne, narodovo izobrazbo in narodno zavest pospešujoče naprave. Tržaška »Edinost« tudi odobrava to misel ter pripominja: »Sicer plačujemo zlasti pri nas v Trstu itak že precej visok davek za naše narodno šolstvo in druge narodne namene, a vendar smo prepričani, da bi bil težko kdo med nami, ki bi se upiral desetvinskemu mesečnemu narodnemu davku. Stvar bi bilo le treba pošteno organizirati, pa bi se dala izvesti čisto zadovoljivo.«

— **Vozna živina za poljedelce.** Vojno ministrstvo namerava zopet oddajati poljedelcem vozno živino z voznikom vred za dobo nujne potrebe, da bodo mogli obdelati polje. Za hrano moštva in živine mora skrbeti dotični gospodar sam. Poljedelci v ljubljanskem mestnem okrožju, ki hočejo biti deležni te vojaške pomoči, naj se tekom treh dni

zglasijo v mestnem gospodarskem uradu na magistratu.

— **Slovenski naborniki brez narodno zavednosti.** Neverjetno, a resnično. Po mariborskih ulicah je bilo nedavno videti slovenske nabornike, ki so nosili na klobukih slovenske trobojnice, a druge, ki so imele po sebi obeše črno - rdeče - rumene trakove z napisom »Tauglich 1918«. To so bili Nemci? Nemškutarji? Kaj še! Bili so slovenski fantje iz Slovenskih goric. Toda narodno nezavedni. Bili so potrjeni, postavljati so se hoteli, pa so si kupili trakove. In ker ni bilo naših, so kupili nemške frankfurtarice. In vso pot jim ni nihče povedal, da so le smešni, ker kažejo svojo neomiko. Dandanes bi se kaj takega med Slovenci ne smelo videti. Preveč lepega in zavednega se čuje od odondi, da bi prezrli tako polomijo.

— **Pohujšanje nekdanj — sedaj in — v bodoče.** Pišejo nam: »Dokler si imeli v Ljubljani gledališče, je bila deželniemu odboru in raznim poslancem stare S. L. S. vsaka tretja igra nenravna, vsako druga opereta pohujšljiva in celo nedolžna opera »Tosca« neokusen »škandal«. Na vse načine so rovali proti gledališču in celo na vodilnih političnih shodih so vpili. Ko je Dramatično društvo dobilo koncesijo za kinematograf v deželnem gledališču, so dr. Šusteršičevci pri prvi priliki zagnali krik, da je bila neka predstava pohujšljiva ter so kino zaprli. A zaprli so ga le zato, da so se ga sami — polastili. Ubili so gledališče in vzeli Dramatičnemu društvu kino: vse zaradi — morale, zaradi — pohujšanja, — da so zasedli gledališče! Kakšne so današnje predstave kina v gledališču, poroča zadnja številka »Učiteljskega Tovariša«. Dne 8. februarja je šla na predstavo za otroke neka učiteljica. Vsi prostori so bili zasedeni od otrok. »Na platnu kažejo slike: najprej nemški napis: »Im Liebesdusel!« (V ljubezenski pijanosti). Ženska si razgalja prsi. Fant se nagiblje k njej in jo poljublja ... Glasno zašumi med mladim gledalstvom. Usteca nedolžnih posnemajo ljubezni pijanega fanta na odru: cmokanje gre od klopi do klopi ... Pijanica premetava alkohol, nekdo skače po napihnjenem trebuhu svojega ljubezenskega tekmeca ... Gnusno, da se obrača človeku želodec!« in to je predstava za mladino! Kakšne so šele predstave za odrasle? Tako vzgaja deželno gledališče mladino in ljudi danes. Kje so vsi tisti moralisti, ki tiskajo, pišejo in podpirajo »Resnico« ter vzdržujejo »Kino Central«? In deželni odbor in člani deželnega šolskega sveta to mirno trpe, ker je pod — pokroviteljstvom dr. Iv. Šusteršiča ... Čitali smo pa, da je tudi za bodoče, če se oživi slov. gledališče, glavni pogoj: »Morala! Pohujševati se ne sme!« Torej zopet ista hinavščina. Sam smeš v kinu ponujati celo mladini gnjusnosti in opolzlosti, toda gledališče bo moralo biti — »moralno«! Zares gnusno, da se obrača človeku želodec.

— **Iz Dolenjega Logatca** dobivamo hude pritožbe in očitanja zaradi postopanja pri ondodni aprovizaciji. Takih dopisov ne moremo prinašati, ker ne moremo vedeti, v koliko je kriva uprava in v koliko splošno pomanjkanje živil, zlasti mesa. V takih zadevah je najuspešnejše, pošiljati pritožbe, podpisane lastnoročno in podprte s pričami, naravnost na c. kr. okrajna glavarstva ali na c. kr. deželno vlado. Nato, kar bi mi sedaj splošneje pisali o aprovizaciji, bi se bržčas nihče ne oziral.

— **Predavanje o slepcih, oziroma o poku slepcev** v čitanju in pisanju se vrši v petek, dne 1. marca 1918 ob 1/2 7. na vadnici. Predava gđ. vadnična učiteljica Marija Skabernetova. Vabljen je vsakdo, ki se zanima za te najnesrečnejše med nesrečniki invalidi.

— **Vlom v Celju.** V noči od 15. na 16. februarja so neznan zločinci vlomili v urarsko trgovino znanega narodnega Slovenca, vrlega igralca R. Salmiča. Odnegli so mu celo zalogo ur, prstanov, uhanov in broš, ki so bili povečini izročeni Salmiču v popravilo. Razpisana je nagrada 500 K onemu, ki naznani storilce in pripomore, da se ukradeno blago vrne. Škode je okoli 25.000 K.

— **Dr. Ambrožič in Linhard v mariborskem okrajnem zastopu.** Iz Maribora nam pišejo: Predrznost spodnještajerskih volksratovcev že presega vse meje. Ker zavednosti

slovenskega kmečkega prebivalstva drugače ne morejo do živega, kličejo slovenske kmečke župane k sejam okrajnega zastopa, katerega se redno udeležuje kak volksratovec. Tako je bil v seji dne 9. svečana navzoč ptujski Linhard, v seji dne 20. t. m. pa celjski, oziroma kranjski renegat, dr. Ambroschitz. Oba sta se sej udeležila z očitnim namenom, da bi v njih nastopila proti jugoslovanski deklaraciji. Sreče ni imel ne eden ne drugi, čeravno je n. pr. Linhard mogoč govoriti. Njegovi napadi naperjeni proti deklaraciji so na navzoče sicer napravili globok vtisk — toda ne, kot so si ga želeli on, mariborski župan dr. Schmderer in drugi. Izvzemši kakih četrvero štajercijanskih kimovcev, so bili naši možje dobili vsi nedeljeni vtisk: Takemu hujskanju proti slovenski narodni stvari mora biti konec, to pa je mogoče samo takrat, če vsak Slovenec stori v boju za samostojno jugoslovansko državo svojo polno slovensko narodno dolžnost. Celjski predstojnik mestnega obč. urada dr. Ambrožič pa sploh do besede ni prišel. Težko je čakal prilichnosti, da se vmeša v razgovor kot predsednik spodnještajerskega nemškega »Volksrata«. Toda na sejo dne 20. svečana je došlo toliko naših zavednih kmečkih županov, da so oni imeli večino in — dr. Ambrožič je moral bled in zelen jeze molčati. Nemškonacionalni mariborski in okoliški priganjači so celo doživeli, da se je izvolila dvoglava deputacija slovenskih kmečkih županov, ki pojde do cesarja se pritožiti radi neznosnih rekvizicij. V deputaciji ni niti en Nемеc ali štajercijanec, kajti župana Glaser in Repič, ki sta bila izvoljena, sta trdna Slovenca. Tako je slovenska zavednost prizadejala spodnještajerskim, zlasti pa mariborskim Nemcem in štajercijancem, silno, toda že davno zaslužen brco.

— **Osramočeni nemški ovađnihi.** Izštajerske nam pišejo: Nemški župani so hoteli nas Slovence zatožiti pred cesarjem, ker delamo za jugoslovansko deklaracijo in za svojo samostojno jugoslovansko državo. Nemškim županom je že bil sprejem pri cesarju pripravljen, vršiti bi se bil moral dne 14. svečana. V zadnjem trenutku pa je cesar odklonil sprejeti vsenemške ovađuhe. Umevno je, da so Nemci zaradi tega hudo poparjeni, še bolj, ker trdijo našim Nemcem blizu stoječi dunajski krogi, da je vladar izjavil, da noče, da bi se obrekovali oni ljudje, iz katerih srede so njegovi najboljši polki. To je nov dokaz, kako sam cesar sodi o naši pravični narodni zahtevi po Jugoslaviji, kajti, njegovo zaupanje v slovenske polke je neomajno. S tem pa je tudi dokazano, kako visoko ve ceniti naš cesar slovenskoljudstvo.

***Pisatelj Anton Koder.** Po daljšem bolehanju je umrl v Ljubljani vpokojeni poštni ravnatelj in c. kr. stotnik v rezervi, Anton Koder. Rojen v Radomlju pri Kamniku l. 1851, je študiral v Ljubljani in služil od 1872 l. pri c. kr. pošti. Zaradi narodnega mišljenja je Kodra nemška vlada — kakor razne profesorje in uradnike naše krvi in duše — poslala v pregnanstvo med Tirolce. Tam je moral Koder ostati vse življenje do svoje vpokojitve. Na to šele se je preselil v dvimovino, v Ljubljano, kjer je pridno deloval za »Slovensko Matico« kot odbornik in zadnje čase celo kot blagajnik. V mlajših letih je bil vztrajen časnkar, pesnik in pisatelj; pisal je mnogo za »Slovenski Narod« »Zoro«, »Kres«, za družbo sv. Mohorja, Krajčvo »Narodno biblioteko« in »Ljubljanski Zvon«. Njegove zgodovinske in kmečke povesti, polne žarkega domoljubja in jugoslovanske zavednosti, so pred desetletji ljudje čitali radi in ne brez pouka. Pisal pa je do zadnjega ter ostavil še nekaj neobjavljenih rokopisov. Način njegovega pripovedovanja je duhovito parodiral dr. Janez Mencinger v svoji povesti »Cmokavzar in Ušprna«; Jos. Stritar pa je osmešil mehkožno sentimentalnost njegove novele »Marjetica«. Vendar priznajmo: Koder je svoje sposobnosti uporabljal vedno z najboljšim namenom in čisto tudi z lepim uspehom slovenski književnosti. Že l. 1876 je pel v »Zori«:

»Oj silni dan, oj dan Slovanstva silni,
oj pridi, pridi, priti moraš ti!
Na tvojih gorah križ blešči rešilni,
križ — odrešenja znamenje bliščel.«

Starček idealist zmage Slovanstva ni dočkal, a ena želja se mu je spoznala: v zemlji domači — v Cerkljah na Gorenjskem — mu truplo leži. Čast njegovemu spominu!

— **140 kaznjencev pomiloščenih.** Cesar je odpustil 140 kaznjencem ostanek kazni. Od teh jih je 19 v kaznilnici v Mariboru, 1 v Begunjah.

— **Nezgođe.** Premikač Anton Samša na postaji Št. Peter je prišel med dva voza, ki sta mu

stisnila prosi, da je kmalu nato umri. — V Zg. Kašlju je kazal 17. febr. desetnik Franc Dalavetova brovning-revolver. Vedel ni, da je nabit. Sprožil ga je in zadel 72 letno užitarico Jero Bohinc, ki je bila takoj mrtva. — V Muretincah pri Sv. Marjeti je kuhala 13 letna Micika Fištravec na odprtem ognju blizu hiše. Otroku se je unelo krilo in v hipu je bila vsa v plamenu. Deklica je zaradi hudih opeklin naslednjega dne umrla v ptujski bolnišnici. — Pri Sv. Barbari blizu Škofje Loke je posestnica Marija Peklajeva, ležeča na peči, okoli 9. zvečer slišala, da je nekdo pri zadnjih vratih vdrl v hišo. Takoj nato je zagledala tatu, ki je hotel odnesti vrečo koruze. Gospodinja je skočila k njemu ter mu iztrgala vrečo. Tat je zbežal, prej pa je zaklenil Peklajeva v sobo. Toda gospodinja, ki je slišala hojo tudi na podstrešju, je zlezla skozi okno na plano. Kmalu se je vrnila z oboroženimi sosedi iz bližnje Zirovnice. Tata sta bila še vedno pred hišo. Sosed Peter Hribernik je zavpil: »Kdo je? Roke kvišku.« Ker ni bilo odgovora, je sprožil. Čul se je grozen krik, zadeti tat se je zagnal v Hribernika, a je kmalu omagal. Prenesi se go v hišo, kjer je izdihnil. Bil je srbski ujetnik. Njegov tovariš je ušel. Na begu je izgubil ukradeno kašo in maslo. Na hlapčevu vprašanje, zakaj sta kradla, je odgovoril ranjenec: »Ker sva bila lačna.« Ustreljenec je prihajal večkrat v hišo Peklajeve prosit hrane. — Pretekli teden sta šla 16 letni Demšar Matevž in 55 letni Nikolaj Fortuna iz Poljan nad Škofjo Loko proti bivši laški fronti, da bi kje kaj kupila ali v zapuščenih jarkih pobrala še kaj porabnega. Demšar je našel majhno granato, ki je v njegovih rokah eksplodirala in ga raznesla na drobne kosce. Fortuna pa je padel na Sveti gori po skalovju in se pobil do smrti. — Na Studencu št. 5 je umrla 19. februarja bivša tovarniška delavka Ana Zupan od lakote.

— **Hrvatje iz kraljevine za lačne otroke.** Okoli 7000 ubogih lačnih otrok s Bosne, Hercegovine, Dalmacije in Istre je pri dobrih ljudeh na Hrvatskem in v Slavoniji.

— **Dve novi ženski realni gimnaziji** otvorijo na Hrvatskem, in sicer eno v Osjeku, drugo pa na Sušaku pri Reki.

— **Za bodočnost.** Osješki »Jug« poroča: Po naredbi hrvatske deželne vlade bo predaval vsako nedeljo kak častnik sedmo- in osmošolcem srednjih šol o vojaških stvareh. Predavanj se bodo morali udeleževati vsi dijaki, tudi oni, ki niso vojaki. Prvo predavanje se je vršilo 24. februarja v Osjeku, predaval je neki stotnik. Avstro-Ogrska torej skrbi za vojaški naraščaj že tekom gimnazijfskih študij. To kaže, da vojne ne bo še kmalu konec.

Vojni dogodki.

Na talijanskem bojišču tudi ta teden ni bilo nobenih posebnih dogodkov, poroča se le o živahnem artiljerijskem streljanju ob Piavi in ob brezuspešnem sunku Italijanov ob Brenti. Zračni boji pa so precej ljuti in se vrše dan za dnevom. V italijanskem parlamentu je bila izrečena vladi zapuščina z veliko večino. Zunanji minister Sonnino se je znova zavzemal za zmago orožja, katera edina po njegovi sodbi bo zaščitnica svobode in demokracije.

Na francoskem bojišču blizu švicarske meje so izvršili Francozi dne 23. februarja silnejši napad, ki je imel izpočetka celo nekaj uspeha, kakor pa pravi nemško uradno poročilo, so bili Francozi pozneje zopet popolnoma zavrženi.

Rusiji je stavila Nemčija osemindesetdnešni ultimatum, da sklene v tem času mir pod pogoji, ki jih ji narekuje Nemčija. Nemčija zahteva, da se odcepijo od Rusije vse pokrajine, ki jih bo do podpisa miru zasledla, zlasti pa vse pokrajine ob Riškem zalivu, torej vsa Litevska s Kovnom, vsa Kurlandija z Rigo in Dvinskem, vsa Livlandija do Pskovskega jezera in do Čudskega (Peipuskega) jezera z Jurjevom (Dorpatom) in vsa Estonska s Kolivanom (Revalom). Za Litevsko imajo Nemci že določena drugačnega sina saksonskega kralja, princa Friderika Kristijana, za kralja. Nemci zahtevajo nadalje od Rusije mir z Ukrajino in obnovitev trgovine po starih pogodbah. Eno točko pa nam korespondenčni urad le namigava z namenom, da prikrije pred svetom nemške zahteve. Ultimatum namreč stavi tudi zahteve glede ruskih in ententnih vojnih ladij v ruskih pristaniščih, kakšne pa so te zahteve, ne pove. Medtem Nemci nadalje prodirajo ter so dospeli že pred Kijev, zasedli Gomel, Minsk in Kolivan (Reval), s katero trdnjavo obvladajo vhod v Finski zaliv.

Raznoterosti.

* **Koliko je Slovanov?** Znani ukrajinski, kijeovski visokošolski profesor T. D. Florinski, je izdal l. 1911 narodopisni zemljevid Slovanov, ki je na tem polju zadnje in najboljše delo. Na začetku l. 1911 šteje vseh Slovanov 159.420.000. Letni povprečni prirastek znaša 2 in pol milijona. Stevilo slovansega prebivalstva bi torej znašalo začetkom tekočega leta 177.920.000. Ker je pa umrljivost v vojni dobi večja, prirastek novorojencev manjši in neposredne izgube na fronti velike, je treba normalni prirastek za zadnja 4 leta za polovično zmanjšati, tako bi znašalo skupno število Slovanov s 1. januarjem t. l. 172.920.000 ali okroglo **173 milijonov**. Na posamezne narode oziroma narečja je odpadlo l. 1911: 1. Rusi 110.000.000, od teh a) Velikorosov 69.500.000, b) Ukrajincev 33.100.000, c) Belorusov 7.400.000, 2.) Čehi 7.500.000, Slovaki 2.740.000, Lužiški Srbi 157.000,3.) Poljaki 21.700.000, Kašubi 370.000, 4.) Slovenci, Frvati, Srbi 10.273.000, 5.) Bulgari 5.700.000.

* **Češke ženske za češkega pesnika.** Pesniku ne zadosca, da ga občuduješ in platonično ljubiš, mu posiljaš pisma in ga hvališ. Niti ni dovolj, da kupuje njegove knjige. To so spoznale Cehinje ter sklepate zbrati toliko denarja, da bo možno ljubljeno pesniku Petru Bezruču kupiti hišico. Pesnik bo imel v njej brezplačno stanovanje in mal vrt ter bo torej neodvisen navzdol in navzgor. nisa ostane last njegovi obitelji. Po Moravskem Češkem, na Dunaju in povsod, koder žive Čehi, nabirajo zdaj Cehinje za pesnikovo hišo. Kakor Poljakinja za Henrika Sienkiewicza, hočejo Cehinje za Bezruča v dejanju pokazati svojo hvaležnost. Hrvatje in Hrvatice so nabrale za hrvat. dramatika in pesnika Iv. Vojnovica narodni dar v znesku 125.000 K, za igralko Marijo Ružičkovo, najodličnejšo hrvatsko tragedijno, pa nad 60.000 kron. Če primerjamo slovenske razmere, kjer lahko pisatelj in pesnik izda 20 knjig, ne da bi se narod kolkoli zavedel ogromnosti tega dela in ga kakorkoli v dejanju priznal, potem si pač ne moremo drugega želeli, kakor strniti se, združiti se v enoto z ostalimi Jugoslovani: potem nas bo vsaj več, neha se branjevstvo in navzamemo se tudi bratskega živega smisla za kulturne zasluge.

* **Tuja (češke) opere na Dunaju.** Več let se uprizarjata na dvorni operi Smetanove opere »Prodana nevesta«, »Poljub« in »Dalibor«. Pred nekaj tedni so javljali dunajski lepaki, da se uprizori na dvorni operi nova češka opera »Jenufa«. Radikalni Nemci so bili zaradi tega ogorčeni in so interpelirali celo v državni zbornici, zakaj se uprizarjajo na dvorni operi »tuja« dela, češ, dvorna opera je nemško gledališče. Dne 16. februarja pa so vzlic takim ugovorom naznanjali lepaki: Ob zvišanih cenah! Po najvišji odredi. V korist družbe za oskrbo vojnih invalidov — prvokrat »Jenufa« (»Jeji pastorkyna«). Opera iz moravskega kmetkega življenja v treh dejanjih. Spisala Gabrijela Preissova. Uglasbil Leoš Janáček. To je bil leden curek na vroče glave. Vkljub zvišanim cenam že itak jako dragih vstopnic je bila dvorna opera tega večera popolnoma razprodana in občinstvo je prirejalo češkemu skladatelju živahne ovacije. Prihodnji teden se uprizori na Dunaju v terek Smetanova »Prodana nevesta«, v četrtek »Jenufa«, torej bodo imeli Dunajčanje popolnoma slovanski ali kakor pravijo Nemci »tuji« operni teden. Dvorna opera hoče biti le umetniški zavod. — Opera »Jenufa« ima kot drama naslov »Gazdina roba« in se je z največjim uspehom uprizorila tudi že v Ljubljani pod imenom »Žena sužnja«. Opera je ležala 14 let v arhivu »Narodnega divadla« v Pragi. Potem jo je potegnil na dan operni ravnatelj Kovačovič, skladatelj »Psohlavcev«. Predelala sta jo nekoliko s komponistom, nakar so jo uprizorili v Pragi z uprav nečuvnim uspehom. Zanimivo, silno napeto, iz kmečkega življenja zajeto, na koncu tragično dejanje, moravski običaji, moravski narodni plesi v pisanih narodnih nošah, z moravskimi narodnimi motivi prepletena glasba, vse to je zagotovilo moderni operi trajen uspeh. Kritiki obetajo, da postane »Jenufa« druga »Prodana nevesta«. Če bi imeli v Ljubljani še opero, bi jo bili lahko že slišali; tako pa — bomo nanjo še dolgo čakali.

* **Poljubljam roko, milostiva!** Češki pisatelj F. V. Krejčí je pozval vsa češka ženska društva, češke pisateljice in voditeljice češk. ženskega gibanja naj bi se podemokratile družabne oblike ter se odstranili pozdravi »poljubljam roko«, »milostiva« in »sluga sem«. Vsi ti pozdravi so iz dobe tlačenstva, oziroma so opčje prevzete po španskem ceremonijelu ter po nemškem vzorcu. Danes ni plemstvo nič več in nič bolje kot kmetstvo ali meščanstvo: vsi smo pred zakoni enaki, predpravci ni več, tlačanov ne poznamo. Najbolj izobraženi narodi, Francozi, Angličani, Amerikanci, nagovarjajo žene le z »gospa«. Rusi niti s tem ne. Zato morajo Čehi prenehati kričati po ulicah »ruku libam, milostpani!«, ker to se ne strinja z duhom demokratske dobe. Gospe, ki nočejo biti smešne, naj bi si take ogovore same prepovedale. In sluge tudi nočemo biti nikomur

več. Vse to velja tudi za Slovence. Pri nas je že vsaka ženska »milostljiva«, vsako deklica »gospodična«, kar je že več kot smešno. Posnemajmo Čeha in bodimo vljudni, a ne hlapčevski!

* **Čez 60 let isto gorje!** V Josip Apihovi knjigi »Slovinci in 1848. leto« čitamo: Nemškutarstvo je ubijalo v Slovincih moštvo in čast ter jih storilo tako odlično sposobne za borištvo nižje in višje vrste. Zakovalo je Slovencev značaj in to je naše najhujše gorje! — Te besede veljajo za Slovence okoli leta 1848. A glejte! Tekom vojne se je izkazalo, da ni nikjer na Slovenskem toliko podlih, zahrbtnih ovaduhov, kakor na Kranjskem. Kakšno politično vzgojo so uživali Kranjci, da so padli tako globoko? Od kod izvira ta peklenki duh, ki je Kranjce zapeljal na zločinski pot bratomorstva? Kar je storila leta 1848. nemškutarija, prav isto je storila — **dr. Šusteršičeva politična šola pred vojno in ob začetku vojne.** V tej šoli je bil direktor dr. Ivan Šusteršič, profesor dr. Lampe, učitelj pa mnogo, mnogo... Naša naloga bodi, da to šolo temeljito razrušimo in razženemo na vse vetrove.

* **Roman bivšega ruskega vojnega ministra.** Bivši ruski vojni minister Suhomlinov je bil obsojen na prisilno delo v Sibiriji, ki ga mora tudi v resnici izvrševati. Vse njegove nesreče je kriva njegova žena, 28letna Jekaterina Aleksandrovna. Začela je svojo karijero kot »model« v trgovini za obleke. Pozneje je postala plesalka v raznih nočnih zabaviščih v Petrogradu. Tu je videl izredno krasotico milijonar Gajzkjevič. Zaljublil se je vanjo tako, da jo je dal izobraziti in se je nato poročil z njo. V Kijevu je postala bivša plesalka ena prvih dam. V njeni gostoljubni hiši so se zbirale najvišje vladne glave, med njimi tudi general Suhomlinov. 35 let starejši general se je blazno zaljubil v krasno Jekaterino. Ker je hotela živeti še bolje in ugledneje, se je ločila od svojega moža in je postala žena Suhomlinova. Njena častilakomnost ni poznala nikakih mej; in res so se jej posrečili njeni načrti. Kmalu je postal Suhomlinov vojni minister in ona si je s tem pridobila pristop na dvor. Za denar je izposlovala svojim prijateljem odlične slučbe, naslove, rede. Vojaški dobavitelji so se oglašali pri njej najprej, potem šele so šli k možu ministru. Ko se je začela svetovna vojna, je Suhomlinov v družbi milijonarja Mantaslova poneveril cele vlake, natovorjene z različnim blagom. Vojaki so stradali, prezebali, bili so brez municije, skoro vse, kar je bilo namenjeno njim, se je stekalo v nikdar siti žep lepe ministrove žene. A bila je tako zvitá, da je znala odvrniti od sebe vsako krivdo. Ko je prišlo vse na dan, je moral samo Suhomlinov v Sibirijo, kjer se zdaj pokori za svojo blazno ljubezen. Njegova žena, ki ga je zapeljala k vsemu temu, pa živi sijajno v Petrogradu in je zdaj prijateljica enega izmed voditeljev revolucije. Ta ženska je poleg drugih velikih sleparjev največ kriva strašnih porazov carskih armad. Uničila je nešteto ljudi, a ona sama je danes — vesela ljubica boljševiška.

* **Vlak je zgorel.** Nedavno je začel goriti ponoči voz osebnega vlaka, vozečega iz Lvova na mostu preko Dnjestra med Jezupolom in Vodniki. Mnogo potnikov je poskakalo iz vlaka in so v reki utonili. V vagonu, ki je popolnoma zgorel, so našli 7 docela sežganih trupel, 21 oseb je bilo težko, 8 lahko ranjenih. Ogenj se je razširil tudi na druge vozove in je ondi zahteval svoje žrtve.

* **Najznačilnejše.** Najznačilnejši znak današnje dobe je to, da so tovarne za porcelan prenehale izdelovati globoke krožnike ter se prodajajo torej le š plitvi.

* **Nestalen ljubimec.** Kaj vam piše novega sin z vojne? — Ej, ta potep! Tu ima že več let znanje z Rožkarjevo Ano, zdaj pa piše, da ima neko Malarijo in da se je nikakor ne more iznebiti!

* **Končno pride ljudstvo do besede!** Diplomati: Mi smo vojno začeli! Generali: Mi smo jo vodili. Dobičkarji: Mi smo jo zlorabili. Ljudstvo: Mi jo bomo pa plačali!

Vprašanja in odgovori.

Ali imajo tudi svojci onih oseb, ki so šle prostovoljno k vojakom, ali ki še niso odslužile prezenčnih vojaških let, pravico do vzdrževalnega prispevka?

1.) Določila novega zakona:

Po novem zakonu imajo tudi svojci zgoraj omenjenih vojakov pravico do podpore. Izvzeti so le svojci vojakov po poklicu, t. j. aktivnih gazistov (častnikov) in prostovoljno čez svoja leta služečih podčastnikov, katerih žene in zakonski otroci dobivajo itak od vojaške oblasti takozvane rodbinske pristojbine.

2.) Določila starega zakona, po katerih marsikdo prosi lahko tudi še za nazaj podpore:

Opaza se, da je marsikdo oškodovan, ker ni vedel in še sedaj ne ve, da je imel pra-

vice de podpore že po staremu zakonu, po katerem so bili od podpore izključeni le svojci onih vojakov, ki so bili dolžni prezenčno služiti. (Prezenčna vojaška služba traja navadno 2 ali 3 leta, pri mornarici 4 leta, pri enoletnih prostovoljcih 1 leto.)

a) Pri naborih potrjeni in prostovoljci v naborniški starosti ali mlajši:

Če je bil fant že pred vojno pri rednih naborih potrjen, tako da bi bil moral tudi brez vojne odslužiti svoja prezenčna vojaška leta, svojci po staremu zakonu niso imeli pravice do podpore, ravnotako tudi ne, če je bil še v naborniških letih (21, 22, 23 let star) in je bil med vojno pri črnovojniških prebiranjih potrjen, a ni hotel služiti kot črnovojnik, temveč se je dal naknadno še prostovoljno kot takozvani poklicni prostovoljec potrditi k skupni vojski ali k deželni brambi, da ne bi služil zastoni, temveč v vojni obnem odslužil svoja prezenčna vojaška leta.

b) Črnovojnik v naborniški starosti ali še mlajši in prostovoljci, ki imajo naborniška leta že za seboj.

Svojci onih vojakov, ki so bili še v naborniški starosti ali še mlajši, a se po potrditvi pri črnovojniških prebiranjih niso dali še prostovoljno potrditi k skupni vojski ali k deželni brambi, temveč služili kot črnovojniki, so imeli pa že po staremu zakonu pravico do podpore, enako tudi svojci onih vojakov, ki so imeli naborniška leta že za seboj in so prostovoljno vstopili v skupno vojsko ali v deželno brambo, ker prvim se njihova služba kot črnovojnikom ni štela za prezenčno službo, drugi pa, če ne bi bilo vojne, za vojaško službo sploh ne bi bili prišli več v poštev.

c) Prostovoljni strelci in prostovoljni kolesarji.

Ravnotako so bili že po staremu zakonu upravičeni do podpore svojci prostovoljnih (mladinskih) strelcev in prostovoljnih kolesarjev, najsi so bili ti tudi še v nabornih letih ali še mlajši, ker so bili ti oddelki prostovoljne formacije, pri katerih se službe ni štelo za prezenčno službo v skupni vojski ali v deželni brambi. Ker je precej veliko število upravičencev, ki mislijo, da imajo pravico do podpore šele po novem zakonu od 1. avgusta 1917 nadalje, po staremu zakonu pa ne, ker njihov vzdrževalec ali podpornik še ni prekorčil naborniške starosti in je šel prostovoljno k strelcem ali kolesarjem, jih opozarjamo, da v prošnji izrečno naglasijo, da prosijo podpore tudi za nazaj od tistega dne, ko je oni nastopil službo, in pristavijo, da le za-

te prošnje šele sedaj, ker se blije preje v zmoti glede svoje pravice.

d) Pravica do podpore pekančani prezenčni službi.

Svojci vojakov, ki so še prezenčno služili, so dobili po staremu zakonu pravico do podpore takoj, čim so potekla vojakova prezenčna leta in bi se bil ta v normalnih razmerah vrnil domov ter začel svojce lahko podpirati. Akoravno postane vojak, ki je dovršil svojo prezenčno službo, po vojaških zakonih rezervist šele s 1. januarjem prihodnjega leta, so imeli svojci vendar pravico do podpore že od takrat, ko bi bil v normalnih razmerah zadnji letnik odpuščen domov, praviloma torej že vsaj od 1. oktobra tistega leta. To določilo je važno zlasti za prosilce, ki so imeli takrat, ko so se priglasili za podporo, pri vojaki več svojcev, kateri so jih preje podpirali, a so dobili podporo le za eno, ker so bli drugi morda še v prezenčni službi, in še za tem enim v znižanem znesku. Tako so n. pr. staršem priznavale podpirne komisije redkokdaj celotne v zakonu določene enotne zneske in jih navadno znižale po § 5 starega zakona na tisti znesek, kolikor so imeli po mnenju komisije od sina, za katerim so jim priznale komisije podporo, dejanske koristi. Marsikdo izmed teh upravičencev je mislil in še sedaj misli, da pred 1. avgustom 1917, ko so bile podpore splošno zvišane, sploh nikakor ne bi bil mogel doseči zvišanja svoje podpore, ker je slišal, da se dobi podporo lahko le za enim vpoklicancem, in je vedel, da za drugim sploh ni imel pra-

vice prositi, ker so še prezenčno služili. Temu pa ni tako. Nobene nadaljne pravice se nima le potem, če je bil za enim vpoklicancem priznan že celotni zakoniti znesek. Kdor je dobil pa le znižan znesek, lahko vsakokrat, kadar je potekla kateremu izmed njegovih prejšnjih vzdrževalcev ali podpornikov prezenčna vojaška doba, prosi dodatnega prispevka še za njim. Seveda potem vse podpore skupaj ne smejo presežati celotnega enotnega zneska. Kdor je kako tako priliko zamudil, naj hitro prosi še za nazaj in navede za vzrok pozni prošnji svojo zmoto glede upravičenosti.

3.) Pravico do podpore takoj od dneva nastopa prezenčne ali prostovoljne vojaške službe (od 1. avgusta 1917 nadalje).

Kakor že povedano, imajo pa sedaj od 1. avgusta 1917 nadalje po novem zakonu tudi svojci vseh oseb, ki so šle prostovoljno k vojakom, tudi če še prezenčno služijo, takoj od dneva nastopa vojaške službe pravico do podpore, seveda če so zakoniti predpogoji za podporo podani. Zato sedaj od 1. avgusta 1917 nadalje lahko tudi vsakdo, ki prejema za enim ali več vpoklicanci znižano podporo, a ima še koga drugega, ki ga je preje podpiral, v prostovoljni ali prezenčni vojaški službi, vložiti prošnjo za dodatno podporo.

Odgovorni urednik: Emil Vodeb.
Tisk »Narodne Tiskarne« v Ljubljani.
Izdajaja: Konsorcij »Domovine«.

Krajni šolski svet v Žetalah javi žalostno vest, da je njegov marljivi član in krajni šolski ogleda g.

MAKS BERLISG,

trgovec, posestnik in poštar

dne 24. februarja ob enim zjutraj v Gospodu zaspal.

Posojilnica v Žetalah naznanja žalostno vest, da je njen načelnik g.

MAKS BERLISG,

trgovec, posestnik in poštar

dne 24. februarja ob enim zjutraj v Gospodu zaspal.

Občinski odbor v Žetalah naznanja žalostno vest, da je njegov odbornik g.

MAKS BERLISG,

trgovec, posestnik in poštar

dne 24. februarja ob enim zjutraj v Gospodu zaspal.

Južno-štajerska
hranilnica
v Celju

Nar. dom. ■■■ Nar. dom.

☛ Sprejema ☚

hranilne vloge

vsak delavnik od 8.—12. ure dopoldne
in jih obrestuje po

4%₀

Izposojuje na zemljiško varnost

po 5¹/₂ odstotkov,

občinam in korporacijam okrajev:

Šmarje, Šoštanj, Sevnica, Vrnsko in Gornji grad po

5% obresti.

Jadranska Banka

Podružnica Ljubljana.

Delniška glavnica: . . . K 12,000.000.

Rezerve: okrog . . . K 1,000.000.

Centrala: TRST.

Podružnice:

Dubrovnik	Opatija
Dunaj	Spljet
Kotor	Šibenik
Metković	Zader

Sprejema:

Vloge na knjižice in jih obrestuje po čistih 4%.

Vloge na tekoči in žiro račun proti najugodnejšemu obrestovanju. — Dviga se lahko vsak dan brez ozira na moratorij. Rentni davek plača banka iz svojega.

Kupuje in prodaja:

Devize, valute, vrednostne papirje itd. srečke c. kr. razredne loterije.

Eskontira:

Menice, devize, vrednostne papirje itd.

Izdaja:

Čeke, nakaznice in akreditive na vsa tu- in inozemska mesta.

Daje predujme:

na blago, ležeče v javnih skladiščih.

Prevzema:

Borzna naročila in jih izvršuje najkulantneje.

Brzjavni naslov:

JADRANSKA.

Telefon št. 257.

**Steklenice,
zaboje,
sadjevec,
žganje, vino,
sadje vseh vrst
kupi**

A. Oset p. Guštanj

Koroško.

VINO belo in rdeče
in
kislo vodo

razpošilja
A. Oset, p. Guštanj, Koroško.

Slamoreznice, vratila, mlatilnice

tovarne UMRATH so na prodaj,
drugi stroji se pa lahko naročajo pri
Franc Hitti-ju v Ljubljani,
Martinova cesta 2.

Prva južnoštajerska
vinarska zadruga
v Celju

reg. zadr. z omejeno zavezo

priporoča svoja priznana dobra štajerska, zajamčeno pristna vina vseh vrst po zmernih cenah.

Kmetska posojilnica ljubljanske okolice

registrovana zadruga z neomejeno zavezo v Ljubljani

obrestuje hranilne vloge po čistih

4¹/₄ %

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje
posojilnica sama za svoje vložnike.

Rezervni zaklad K 1,000.000.

Hranilne vloge K 23,000.000.

Ustanovljena leta 1881.

Mestna hranilnica ljubljanska

Prešernova ulica št. 3,

največja slovenska hranilnica

je imela koncem leta 1917 vlog K 66,800.000
hipotečnih in občinskih posojil „ 27,000.000
in rezervnega zaklada „ 2,000.000

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje najvišje po

4% ,

večje nestalne vloge pa po dogovoru.

Hranilnica je pupilarno varna in stoji pod kontrolo
c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike.

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5%, izven Kranjske pa proti 5¹/₄% obrestim in proti najmanj 1% ozir. 3/4% odplačevanju na dolg.

V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno
Kreditno društvo.